VROEGE VOGELS

Europees Taalportfolio en Europees Referentiekader: praktijkervaringen van pioniers

Het Expertisecentrum mvt is een samenwerkingsverband van de Universiteit Leiden (ICLON en Faculteit Letteren), de Hogeschool Rotterdam en de Hogeschool Leiden.

Universiteit Leiden

VROEGE VOGELS

Europees Taalportfolio en Europees Referentiekader: praktijkervaringen van pioniers

Colofon

Op dit werk is een Creative Commons Licentie van toepassing.

Redactie: Anne Beeker
Alessandra Corda
Daniela Fasoglio
Erik van Nieuwenhoven

Eindredactie: Breemhaar Tekst, bureau voor tekst en redactie, Aly Breemhaar

Vormgeving: UFB/GrafiMedia, Leiden

Een digitale versie van deze publicatie is beschikbaar via de website van het Expertisecentrum mvt, http://www.expertisecentrum-mvt.leidenuniv.nl.

Leiden/Enschede, 2008

INLEIDING **5**

De ervaringen met het ERK en het Europees Taalportfolio in Canton Ticino (Zwitserland) **7**

Dick Meijer: Onderwijs is nooit af **12**

ERVARINGEN MET HET EUROPEES TAALPORTFOLIO IN HET VOORTGEZET ONDERWIJS **17**

Het Spinoza Lyceum: hoe ver en hoe verder met het Europees Taalportfolio **18**

Pionieren in het Noorden **22**

Het Lauwers College: voorloper? **25**

Taaltaken en Europees Taalportfolio **28**

HET EUROPEES TAALPORTFOLIO IN HET VMBO EN HET MBO **31**

Kijkje in de keuken: een nieuwe aanpak vraagt naar meer taalinput **32**

Het Europees Taalportfolio en ERK-taken op het vmbo **35**

Het Taalportfolio in het mbo **40**

ERVARINGEN MET HET EUROPEES TAALPORTFOLIO IN HET HBO **43**

Het ERK op de Hanze Hogeschool Groningen **44**

Vijf jaar Europees Taalportfolio op een lerarenopleiding **47**

PROBLEMEN EN TIPS **51**

Europees Taalportfolio: blik op de toekomst **56**

Inleiding

Er staat nogal wat voor de deur van de klaslokalen van de talendocenten: de eindtermen zijn gekoppeld aan de niveaus van het Europees Referentiekader (ERK), de nieuwe examenprogramma's zijn van kracht, er komen eindexamens nieuwe stijl, zowel geldend voor het centraal schriftelijk als voor de schoolexamens. Dat betekent een ingrijpende verandering voor de docent.

De verwachtingen zijn hooggespannen, want die veranderingen gaan ook iets opleveren. De eindcompetentieniveaus van de leerlingen kunnen straks internationaal worden vergeleken. De beheersing van de vreemde taal kan op een transparanter en duidelijker manier worden beschreven. Maar er komen ook nieuwe eisen en nieuwe uitdagingen voor de lespraktijk: hoe zorg je dat je leerlingen de gewenste niveaus halen? Hoe stel je vast dat een leerling een niveau beheerst? Hoe kun je een niveau toetsen en beoordelen? Dit zijn slechts een paar van de vragen die beantwoord zullen moeten worden.

Voor docenten die meer willen weten over deze ontwikkelingen en die ondersteuning zoeken bij het toepassen daarvan in de klas, is er steeds meer materiaal voorhanden. Denk bijvoorbeeld aan de handreikingen voor de examenprogramma's moderne vreemde talen (MVT) van SLO, of aan de publicatie Taalprofielen (2004) waarin de ERK-niveaus per taalvaardigheid concreet worden beschreven. Het Cito heeft toetsmateriaal ontwikkeld, daarnaast kan men de eigen taalvaardigheid toetsen met de digitale diagnostische toets Dialang (www.dialang.org). Ook zijn er voorbeelden beschikbaar van prestaties van leerlingen op verschillende niveaus. In de komende tijd zullen nog meer praktische instrumenten beschikbaar komen voor docenten en leerlingen om het ERK tot een vertrouwd instrument te maken. Een instrument is al sinds 2004 voorhanden: de webbased versie van het Europees Taalportfolio (www.europeestaalportfolio.nl). Dit was eigenlijk de eerst beschikbare *tool* waarmee docenten en leerlingen concreet met het ERK aan de slag konden. Publicaties, toetsen en voorbeelden werden pas later ontwikkeld. Werken met het ERK in de praktijk, betekende daarom tot nu toe vooral werken met het Europees Taalportfolio (ETP).

Wat echter nog ontbrak, was een publicatie met de ervaringen van de 'pioniers' van het taalportfolio (TPF) en het ERK. Een publicatie voor collega's die nog niet zo ver zijn en die houvast zoeken bij de implementatie. Heeft werken met het taalportfolio en het ERK echt meerwaarde? En zo ja, waaruit bestaat deze meerwaarde? Wat voor problemen komt men tegen bij de invoering? Wat voor invloed heeft dit alles op de didactiek en wat zijn de reacties van de leerlingen?

In de volgende pagina's vindt u bijdragen in de vorm van interviews, van pioniers en deskundigen op dit gebied. De meeste bijdragen zijn verzameld tijdens een werkconferentie op 9 en 10 november 2007 in Amersfoort, een aantal in de weken daarna. Hoewel dit overzicht geen pretentie van volledigheid heeft, is er wel getracht om een zo gevarieerd mogelijk beeld te bie-

den. De lezer vindt hier ervaringen van vmbo- en vo-docenten, maar ook van docenten die in het mbo, hbo en op een lerarenopleiding actief zijn. In een samenvattend schema zijn de meest gesignaleerde problemen benoemd en geclusterd en voorzien van suggesties voor oplossingen.
Om de ervaringen in een breder perspectief te plaatsen zijn tevens twee bijdragen opgenomen van deskundigen. Gé Stoks vertelt over ervaringen met het taalportfolio en het ERK in het buitenland (Canton Ticino, Zwitserland) en Dick Meijer blikt terug op de hele implementatie van het taalportfolio in Nederland. De publicatie sluit af met een vooruitblik van Daniela Fasoglio op de komende ontwikkelingen met het taalportfolio.

We hopen met deze publicatie docenten en schoolmanagement handvatten te bieden bij de implementatie van het taalportfolio en het ERK in het onderwijscurriculum. Het eerder genoemde schema kan daarbij extra behulpzaam zijn.
Als u publicaties over het ERK en het Europees Taalportfolio zoekt, kijk dan in het online documentatiecentrum op de website van het Expertisecentrum Moderne Vreemde Talen (http://www.expertisecentrum-mvt.leidenuniv.nl/).

Enschede/Leiden, januari 2008

Anne Beeker (SLO)
Alessandra Corda (Expertisecentrum MVT)
Daniela Fasoglio (SLO)
Erik van Nieuwenhoven (Expertisecentrum MVT)

De ervaringen met het ERK en het Europees Taalportfolio in Canton Ticino (Zwitserland)

Interview met Gé Stoks

door Alessandra Corda

Gé Stoks heeft als SLO-medewerker in de jaren negentig aan de wieg gestaan van de invoering van het ERK en het Europees Taalportfolio in het Nederlands onderwijs. Sinds 2001 werkt hij als vakdidacticus Engels en Duits bij de Alta Scuola Pedagogica in Locarno (Canton Ticino, Zwitserland). Hij is ook betrokken geweest bij een aantal onderzoeksprojecten waarbij het ERK en het Europees Taalportfolio een belangrijke rol spelen. Zo heeft hij in 2002 onderzoek gedaan naar het gebruik van een papieren versie van het Europees Taalportfolio in het beroepsonderwijs. Op dit moment werkt hij mee aan een onderzoek waarbij leerlingen die in 1992 de 'scuola media' hebben verlaten, gevolgd worden in hun taalontwikkeling en periodiek met Dialang worden getoetst. De 'scuola media is een middenschool, voor leerlingen tussen 11 en 14-15 jaar. Gé Stoks is ook is redacteur bij het tijdschrift Babylonia (http://www.babylonia.ch/), waarin regelmatig over het ERK wordt gepubliceerd.

Je hebt ervaring opgedaan in Nederland en in Canton Ticino. Dat zijn twee heel verschillende onderwijscontexten. Zou je kort kunnen schetsen hoe het talenonderwijs in Canton Ticino is ingericht?
Even over het schoolsysteem: na de basisschool heb je vier jaar 'scuola media' en daarna de keuze tussen beroepsonderwijs of vwo ('liceo', vier jaar). Frans is vijf jaar lang verplicht, vanaf de basisschool tot het tweede jaar van de 'scuola media'. Daarna wordt het een keuzevak. Op de 'scuola media' zijn ook Duits (drie jaar) en Engels (twee jaar) verplicht. Op het 'liceo' zijn de drie talen verplicht in het eerste jaar, daarna volgen de leerlingen twee talen van hun keuze. Hierin doen ze ook examen. Omdat veel leerlingen Italiaans als moedertaal hebben en Duits als moeilijk ervaren, kiezen ze veelal voor Frans en Engels. De onvoldoende beheersing van het Duits in Canton Ticino is een punt van zorg, Zwitserland is immers een drietalig land.

Laten we naar de filosofie achter het onderwijscurriculum kijken, wat zien we als we de twee systemen naast elkaar leggen?
Het opvallendste verschil is dat in Ticino het onderwijscurriculum op input wordt gestuurd en in Nederland op output. In Ticino wordt veel voorgeschreven door de overheid. Het curriculum is volledig op het ERK gebaseerd, alle eindtermen zijn eraan gerelateerd en ook alle leermiddelen. De docenten hebben weinig autonomie. Ze moeten de voorgeschreven leermiddelen gebruiken, er wordt ook bepaald waar men in het officiële leerboek moet zijn aan het eind van ieder schooljaar. Er is een centrale taaltoets aan het eind van de 'scuola media', waarmee de scholen met elkaar worden vergeleken. In Nederland is alles anders: de kerndoelen zijn vaag, eindexamens zijn slechts voor een deel centraal en docenten hebben veel meer autonomie. Die kunnen bijvoorbeeld kiezen welke leermiddelen ze gebruiken.

In het model van Ticino is dus alles heel strak geregeld, je zou denken dat de implementatie van het ERK en het Europees Taalportfolio als een trein loopt.
Ja, op papier, maar de praktijk is anders. Dat zie je vaak bij systemen die op input sturen. Neem bijvoorbeeld het gebruik van het taalportfolio Frans in het basisonderwijs. Wat je ziet is dat portfolioachtige activiteiten (zoals zelfevaluatie) wel overal ingevoerd zijn omdat ze in het leerboek zijn geïntegreerd. Kinderen werken ook met de taalbiografie en in de klas wordt een profiel gemaakt van de talen die gesproken worden want voor meertaligheid is er veel aandacht. Maar het Europees Taalportfolio op zich is niet overal op dezelfde manier ingevoerd. Het wordt vaak in het kader van een project gebruikt, de implementatie loopt niet via het beleid van de school maar is afhankelijk van het initiatief van enthousiaste docenten. Dat is dus kwetsbaar. Het Europees Taalportfolio zou informatie moeten bieden voor een betere doorstroming naar de 'scuola media'. De aansluiting is echter niet zozeer verbeterd vanwege het taalportfolio, maar omdat nu dezelfde leergang op de basisschool en in de 'scuola media' wordt gebruikt.

Worden papieren of digitale versies van het Europees Taalportfolio gebruikt?
Alles is op papier. Maar je moet je wel realiseren dat Nederland voorop loopt in het gebruik van een digitale, webbased taalportfolio. Geen ander land heeft een webbased versie en er zijn nog maar weinig digitale versies in omloop. Maar grote papieren mappen zijn vaak niet aantrekkelijk, terwijl een doorslaggevende factor bij een succesvolle invoering van het TPF gebruiksvriendelijkheid is, of beter: leerling-vriendelijkheid. Er moet echt veel aandacht worden besteed aan de vormgeving.

En wordt het Europees Taalportfolio ook in de 'scuola media' gebruikt?
Voor heel Zwitserland kan ik dat moeilijk beoordelen, maar in Ticino wordt het nog niet echt veel gebruikt. Maar er zijn een aantal interessante ontwikkelingen die met het portfolio te maken hebben. Bijvoorbeeld dat er voor dat niveau gedetailleerde descriptoren voor Engels en Frans zijn gemaakt om de progressie binnen hetzelfde niveau voor leerlingen zichtbaar te maken en de prestaties beter te kunnen evalueren. Dat is gebeurd in het project Lingua Level (www.lingualevel.ch). Op de site is er een demo waar men de descriptoren en voorbeelden van toetsen kan bekijken. Ook zijn er voorbeelden van spreek- en schrijfprestaties van leerlingen, die de niveaus illustreren. De publicatie (waarbij ook dvd's en toegang tot het besloten gedeelte van de site horen) kan besteld worden bij de uitgever. Het is gemaakt voor een Duitstalig publiek, maar het is zeker ook de moeite waard voor Nederlandse docenten.

Besteden leergangen voor de 'scuola media' aandacht aan het ERK en het Europees Taalportfolio?
Wat je ziet, is dat bij leergangen ook taalportfolio's horen die niet gevalideerd zijn, maar wel hulp bieden bij zelfevaluatie. Zelfevaluatie-activiteiten zijn ook vaak in leergangen geïntegreerd. Zie bijvoorbeeld *Geni*@l, voor Duits (http://school.fri-tic.ch/~genial/). Het bestaat uit drie boeken voor A1-, A2- en B1-niveau. Na ieder hoofdstuk moet de leerling zichzelf evalueren. Een voorbeeld van een leergang voor Engels die aan het ERK gerelateerd is, is *New English*

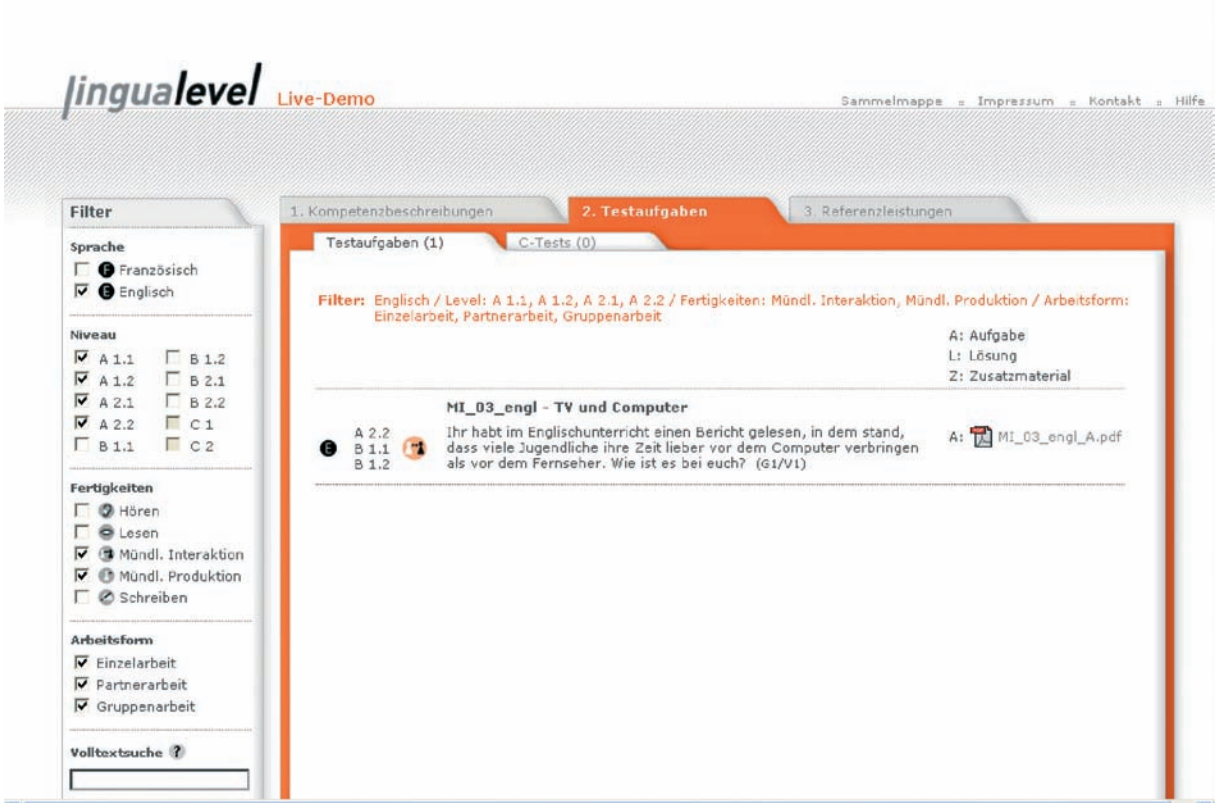

Een voorbeeld uit de online demo van Lingua Level

File. Interessant is dat met name de leermiddelen voor Duits, onder invloed van de publicatie (met cd-rom) *Profile Deutsch*, ook aandacht besteden aan zelfevaluatie en dat die aan het ERK zijn gerelateerd.

Maar wat als een leerling vaststelt dat hij over bepaalde kennis of competenties nog niet beschikt?
Deze leergangen bieden soms wel instrumenten om de eigen prestaties te verbeteren, maar het hangt toch in sterke mate van de docenten af.

Kortom, de leergangen lijken de koninklijke weg om de implementatie van ERK en Europees Taalportfolio te ondersteunen.
Ze zijn wel belangrijk, ja. De schaduwkant is echter dat men zich niet meer afvraagt wat de relatie tussen onderwijscurriculum en ERK is. Bovendien hebben leergangen de neiging om alle vaardigheden op hetzelfde niveau te plaatsen. Dus aan het eind van een boek ben je in theorie op A2-niveau. Maar meestal blijven de productieve vaardigheden achter. Maar de leergangen zijn niet allesbepalend. Ik zie dat ook de centrale toets aan het eind van de 'scuola media' een sleutelfunctie heeft voor de implementatie. Die toets bestaat uit een mondeling interview en heeft een positief *backwash effect* op het curriculum, dat zich hierdoor meer op vaardigheden richt.

En hoe zit het op het 'liceo' en in het beroepsonderwijs?
Op het niveau van het 'liceo' is geen continuïteit, het taalcurriculum is grammaticaal georiënteerd. Het ERK en het Europees Taalportfolio zijn door docenten afgewezen omdat ze te eenzijdig gericht zouden zijn op functioneel taalgebruik. Ze zijn te utilitair, is de kritiek. De eindexamens zijn ook niet gerelateerd aan het ERK. Maar ouders en leerlingen willen wel weten op welk niveau ze zitten, veel leerlingen volgen daarom privé taalcursussen. In het beroepsonderwijs zijn de eindniveaus wel aan het ERK gerelateerd en het gebruik van het Europees Taalportfolio is verplicht. Maar niet alles loopt vlekkeloos.

Wat zijn de belangrijkste problemen dan?
Uit onderzoek naar het Europees Taalportfolio bleek dat het instrument niet zo geschikt is voor de doelgroep: de descriptoren zijn te moeilijk voor de leerlingen en de papieren map is veel te zwaar. Verder is er te weinig progressie zichtbaar. Ook zou de zelfevaluatie niet betrouwbaar zijn. De eerste drie problemen kunnen wel met hulp van buiten worden opgelost, maar dit laatste probleem kan alleen worden opgelost als de docenten meer aandacht aan zelfevaluatie besteden. Ik denk dat zelfbeoordeling alleen betrouwbaar is als leerlingen met het systeem van descriptoren vertrouwd zijn. Ik weet dat in sommige onderzoeken (zoals die van Onna en Jansen, 2006) zelfevaluaties met Dialang-testresultaten worden vergeleken. Hun bevinding is dat Nederlandse werknemers systematisch hun taalniveau in Engels, Frans en Duits overschatten. Misschien is het inderdaad zo, maar de proefpersonen hadden nooit eerder met een dergelijke zelfevaluatie gewerkt, dus we kunnen er niet zeker van zijn. In een andere context vergelijkt Alderson ook de Dialang-resultaten met zelfevaluaties. Voor mij zijn zelfbeoordelingen buiten een taalleercontext per definitie niet betrouwbaar.

Je zei dat de eindniveaus aan het ERK gerelateerd zijn. Kunnen docenten de prestaties van leerlingen beoordelen volgens het ERK?
Er is wel de neiging – die ook elders in Europa is geconstateerd – om hogere niveaus toe te kennen aan leerlingen voor de talen die het moeilijkst zijn in relatie tot de moedertaal. Italiaanssprekende leerlingen hebben bijvoorbeeld moeite om het gewenste niveau voor Duits (B1) te halen. Maar ze krijgen toch een diploma. De vraag is dan natuurlijk: wat verstaan docenten onder Duits op B1-niveau? Ondanks pogingen om een eenduidige interpretatie van de niveaus te krijgen, blijven de verschillen groot: iemand met een A2 voor Duits in Ticino blijkt minder te kunnen dan iemand die een cursus Italiaans heeft gevolgd met als resultaat A2. Ik vraag me af of dit hetzelfde zou zijn voor NT2 en bijvoorbeeld Duits in Nederland.

En is dit niet op te lossen door gerichte professionaliseringstrajecten voor docenten? Wat gebeurt er bijvoorbeeld op de lerarenopleiding en in de nascholing?
Het hele curriculum op mijn lerarenopleiding is op het ERK gebaseerd. Studenten volgen zes modules: visies op talen leren, ERK en Europees Taalportfolio, strategieën, ICT, Error, testing and evaluation en meertaligheid. Maar ik merk dat het ERK ingewikkeld is voor studenten, ze missen de leservaring om keuzes te kunnen maken. Het ERK leent zich voor vragen, voor discussies, maar geeft geen kant-en-klareoplossingen. Verder kennen vrijwel alle taaldocenten het ERK, maar bijna altijd alleen de niveaus. Nascholing en professionaliseringstrajecten zijn gedurende een aantal jaren nodig om de implementatie van het ERK te begeleiden.

Wordt er voor de toetsen gebruikgemaakt van Dialang of van andere toetsen? Heb je ervaring hiermee?
Er zijn taalcursussen voor volwassen werklozen waarin Dialang wordt gebruikt als placement test en als eindtoets. Het Europees Taalportfolio was eerst verplicht vanaf niveau B1, maar wordt nu nauwelijks meer gebruikt: men wil een certificaat. Grote taalinstituten claimen dat hun toetsen ook kunnen voorspellen of iemand een bepaald ERK-niveau heeft. Het probleem is natuurlijk dat deze toetsen in eerste instantie niet vanuit het ERK zijn ontwikkeld. Bovendien is de koppeling met het ERK niet transparant, het is onduidelijk hoe dit gebeurd is. Maar de afnemers van deze toetsen weten het niet. Met leergangen is iets dergelijks aan de hand. Er gaat een ongewenste standaardisatie uit van internationale examens gerelateerd aan het ERK en op het ERK gebaseerde leerboeken.

Als ik probeer samen te vatten wat je verteld hebt, lijkt het me dat de implementatie van het ERK en het Europees Taalportfolio vooral valt of staat met de docent en met het schoolbeleid. Ook als het curriculum ERK-gericht is en de leergangen ook, zoals in Ticino, dan blijft aandacht voor zelfevaluatie en beoordeling volgens de niveaus aan de docent voorbehouden. Heb je nog een tip voor de Nederlandse docenten?
Bij de implementatie van het Europees Taalportfolio moet je je in eerste instantie vooral richten op de belangrijkste elementen die bij het taalportfolio horen, zoals zelfevaluatie, taakgerichtheid, autonoom leren. Als je al gewend bent als docent om zo te werken, dan is de stap naar het taalportfolio niet zo groot.

Literatuur
Alderson, J.C. & Huhta, A. (2005). The development of a suite of a computer-based diagnostic tests based on the Common European Framework. *Language Testing*, 22(3), 301-320.

Onna, B. van & Jansen, C. (2006). Nederland talenland? Over de beheersing van Engels, Duits, Frans en Nederlands in Nederlandse organisaties. In: B. Hendriks, H. Hoeken & P.J. Schellens (red.), *Studies in Taalbeheersing 2*. Assen: Van Gorcum.

Glaboniat, M. e. a. (2002). *Profile Deutsch*, Langenscheidt.

Tip: Het eerste nummer van Babylonia van 2007 heeft als thema 'ERK: ervaringen en toepassingen'. Zie http://www.babylonia-ti.ch/BABY107/baby107it.htm

Dick Meijer: Onderwijs is nooit af

door Daniela Fasoglio

In een handreiking over de ervaringen van de pioniers van het Europees Taalportfolio (ETP) kan de bijdrage van misschien wel de allereerste pionier niet ontbreken: Dick Meijer, oud SLO-medewerker, sinds kort met pensioen maar nog steeds actief als onderwijsconsulent. Hij heeft mede aan de wieg gestaan van de verschillende taalportfolio's in Nederland en alle ontwikkelings- en disseminatiefasen van het digitale ETP van 2003 tot 2007 meegemaakt. We gaan met Dick kort terugblikken op de voorgeschiedenis van het Europees Taalportfolio en we zoomen vervolgens in op de implementatieperikelen in Nederland.

Wanneer is de geschiedenis van het Europees Taalportfolio in Nederland begonnen?
In opdracht van het Ministerie van Onderwijs is het ETP in Nederland in 1998 van start gegaan. Het project moest Nederlandse versies van het Europees Taalportfolio opleveren als ook draagvlak creëren voor een taalportfolio; dit leek niet al te moeilijk te bereiken: het idee van een taalportfolio werd goed ontvangen en in betrekkelijk korte tijd werden maar liefst zeven taalportfolio's ontwikkeld voor verschillende doelgroepen, van primair tot voortgezet onderwijs, van middelbaar beroepsonderwijs tot Nederlands als tweede taal. De andere Europese landen keken wat vreemd aan tegen het Nederlandse project, dat in vergelijking met de kleine bloempjes die in andere landen voorzichtig en langzaam bloeiden, zulke proporties aannam. Het was ons gelukt om in één keer heel veel mensen bij het idee van het taalportfolio te betrekken. De strategie was er min of meer op gericht het hele Nederlandse onderwijsland als het ware te overspoelen met het Europees Taalportfolio en het idee daarachter.

Wat waren de knelpunten van deze strategie?
Het primaire doel van het project werd bereikt: voor vrijwel alle geledingen werden taalportfolio's ontwikkeld en pilotscholen gevonden. Waar echter in dat stadium weinig aandacht voor was, was de communicatie naar een breder publiek. Het taalportfolio bleef beperkt tot de groepen die er direct mee bezig waren. Achteraf bezien hadden toen al bijvoorbeeld schoolleidingen erbij betrokken moeten worden en andere eindgebruikers uit de samenleving die hun voordeel met een taalportfolio zouden kunnen doen. Eerlijkheidshalve moet ik opmerken dat voor een Europese Conferentie in Enschede vertegenwoordigers uit het bedrijfsleven waren uitgenodigd om hun visie over een rol van het taalportfolio te geven. Zij lieten het toen afwe-

ten. Mogelijk was het idee nog te nieuw en het moment nog niet daar. Als het rapportagedeel - het talenpaspoort - van het taalportfolio namelijk niet landt, dan beperkt de rol van het Europees Taalportfolio zich tot een instrument voor de school.

Wat waren de andere doelstellingen van het project van 1998?
Er moest ook een vorm van het taalportfolio vastgesteld worden die aan de voorwaarden van de Raad van Europa voldeed. Een essentieel punt hervan was de *sustainability*: het taalportfolio moest bijdragen aan levenslang leren. Bovendien moest het taalportfolio er aantrekkelijk uitzien en duurzaam zijn. Daarnaast werden er nog meer uitgangspunten geformuleerd: het taalportfolio moest handzaam en betaalbaar zijn, moest hoog scoren op criteria van overzichtelijkheid en gebruikersvriendelijkheid. Door de brede aanpak werd er op al deze punten veel feedback gekregen.
Een derde doelstelling van het project was het onderzoek naar de effecten van het gebruik van het taalportfolio. Er zijn veel introductiebijeenkomsten gehouden, waarbij we docenten direct ervaring lieten opdoen met het instrument. De nadruk lag echter bijna altijd op algemene achtergrondinformatie en nooit direct op hoe leerlingen en docenten het gingen ervaren.
Het IVLOS begeleidde het ontwikkel- en implementatietraject. Uit onderzoek van hen bleek dat cruciale factoren voor implementatie, de tijd en aandacht waren die de docent besteedde aan de introductie over het taalportfolio en de wijze waarop de relatie met het taalonderwijs werd gelegd. Beide aspecten waren essentieel voor de motivatie en de inzet van de leerling. Ook bleek de houding van de docent heel bepalend voor de houding van de leerling.
De eerste enthousiaste reacties hadden waarschijnlijk ook te maken met het feit dat men dacht een toetsinstrument te hebben gevonden. Maar dat is het taalportfolio niet. Volgens docenten hielp het taalportfolio in kaart te brengen wat leerlingen 'moesten' leren en niet wat leerlingen in een taal konden. Volgens leerlingen hielp het taalportfolio hen inzicht te krijgen in wat ze goed en fout deden, maar docenten hadden daar juist minder vertrouwen in; ze bleken dus nog steeds een ander beeld te hebben van de functie en de meerwaarde van dit instrument (bron: IVLOS-rapport).

Toen kwam een elektronische versie van het Europees Taalportfolio als nieuwe optie in beeld.
Eén van de aanbevelingen in het IVLOS-rapport was het onderzoeken van de mogelijkheid van een elektronische versie. Die discussie was eigenlijk snel afgerond: de ervaringen van de collega's in het mbo gaven aan dat het toch wel lastig was papieren taalportfolio's van duizend studenten te hebben.
Een elektronisch taalportfolio was flexibeler, loste het probleem op zowel van de omvang van de versie op papier als van zijn presentatie: correcties en aanvullingen waren in een digitale vorm veel handiger aan te brengen. Bovendien zou het dossier veel beter tot z'n recht kunnen komen.

De eerste taalportfolio's die internationaal gevalideerd waren, waren echter nog op papier.
De papieren versies werden nog wel verder ontwikkeld voor de internationale validatie. Omdat de 'ik kan' beschrijvingen niet toegankelijk genoeg waren, werden ze gekoppeld aan

voorbeelden en toelichtingen gebaseerd op communicatieve situaties. Doel daarvan was de acceptatie bij de gebruikers te vergroten, door herkenbare situaties voor te stellen en door ruimte voor eigen invulling te geven.
Tussen 2001 en 2003 werden de taalportfolio's voor mbo, voor leerlingen 9+, 12+ en 15+ en voor volwassen migranten in Nederland (NT2) gevalideerd. Het ging om omvangrijke portfolio's van 150 pagina's die moeilijk te implementeren waren. Er moest een digitaal portfolio komen dat deze papieren versies in één bruikbaar instrument samenvoegde.

Wanneer is de ontwikkeling van het digitale taalportfolio gestart?
De ontwikkelfase startte in 2003. Uitgangspunten waren een optimale bereikbaarheid van de digitale versie en de mogelijkheid om zonder begeleiding met het taalportfolio te kunnen werken, dit om aan het principe van *lifelong learning* te voldoen. Om technische en financiële redenen was het noodzakelijk om tot een samenvoeging te komen als het ging om vergelijkbare onderdelen. Aan de andere kant moesten de verschillende doelgroepen hun eigen ingang krijgen om de herkenbaarheid te vergroten: al waren de can-do's in feite dezelfde, toch waren bijvoorbeeld studenten van hoger onderwijs niet bereid te werken met een instrument bedoeld voor het voortgezet onderwijs.
Er moesten ook taaltaken komen, gekoppeld aan de can-do's; deze waren nodig omdat de oefeningen in de dagelijkse lespraktijk geen zichtbare link met de 'can-do statements' hadden. Tot nu toe is het aantal taaltaken op het Europees Taalportfolio nog steeds te klein.
Wat meteen heel positief ontvangen werd, was de directe koppeling tussen de invulling van de checklist en de weergave in een niveauoverzicht: de gebruiker kon zijn vooruitgang meteen zien. Dat werd door alle doelgroepen gewaardeerd.

Hoe is het elektronische taalportfolio geïmplementeerd?
Er werd gestart met de implementatie op enkele pilotscholen waaraan ondersteuning werd geboden. Uitgangspunt was dat er op elke school ten minste twee deelnemende docenten moesten zijn, om de verankering in het curriculum te bevorderen en om het risico af te dekken dat het taalportfolio zou verdwijnen als een van de docenten zou afhaken.
Uiteindelijk moesten we vaak al blij zijn als één docent zich er echt voor inzette. Ook de ontwikkeling van taaltaken bleek moeizaam te realiseren en is uiteindelijk slechts in beperkte mate gebeurd.
Tot eind 2004 ging de implementatie gelijk op met de ontwikkeling van de applicatie. Door het contact met de praktijk kwamen ook steeds nieuwe ideeën over de invulling van de applicatie, nieuwe problemen deden zich voor waarvoor de bouwer van de website steeds opnieuw oplossingen moest bedenken.

Welke problemen werden door docenten het vaakst genoemd?
Vaak ging het om de wens van de docent om greep te houden op het leerproces van de leerlingen. Hij wilde dus in het taalportfolio van de eigen leerlingen kunnen kijken. Dit botst echter met één van de principes van het taalportfolio, namelijk dat het taalportfolio 'eigendom' van de gebruiker is. Het is dan aan de gebruiker om anderen toe te laten op de informatie die in zijn taalportfolio staat. Dit principe is ook in het elektronische taalportfolio gehanteerd.

De implementatie had volgens het olievlek-idee moeten gebeuren: na de eerste twee docenten zou de rest volgen. Volgens de laatste gegevens wordt een taalportfolio gemiddeld voor 1,6 taal gebruikt. Dit betekent dat een groot deel van de gebruikers alleen voor één docent het taalportfolio moet invullen en dat het taalportfolio niet schoolbreed is geïmplementeerd (bij volledige implementatie zou het gemiddelde rond 3.0 moeten zijn, veel leerlingen hebben immers drie vreemde talen).
Binnen het implementatietraject werden ook projecten opgezet over de aansluitingsproblematiek naar het vervolgonderwijs, bijvoorbeeld van vmbo naar mbo. Doel van deze projecten was de aansluiting te bevorderen door gebruik te maken van het taalportfolio: de ontvangende school zou dan het taalportfolio als officieel document accepteren en de daarin vermelde gegevens als uitgangspunt voor het vervolg nemen. De kans is groot dat het instrument door de leerling minder serieus wordt genomen als er nauwelijks iets mee gebeurt.

Wat zijn de belangrijkste problemen in het implementatietraject geweest?
Het zijn er verschillende geweest, maar ik kan ze samenvatten in vier punten:
- Er was bij de start nog geen overall plan.
- Alle activiteiten waren gericht op 'tussenpersonen', de eindgebruikers konden niet rechtstreeks worden benaderd.
- De voordelen voor de docent, de *'unique selling points'* van het taalportfolio waren nog niet zichtbaar genoeg. De docent legt nog geen relatie tussen de lespraktijk in de klas en de ik-kan-benadering van het taalportfolio en het Europees Referentiekader. De lessen richten zich nog steeds meer op het opbouwen van kennis dan op de vaardigheidsontwikkeling. Als een leerling de ik-kan-beschrijving niet kan verbinden met wat hij leert, is het taalportfolio lastig te gebruiken. Ook de schoolse cijfercultuur staat de ideeën achter het taalportfolio in de weg.
- En dan nog het vierde, maar misschien wel het belangrijkste punt: het implementatietraject van het taalportfolio heeft te weinig aandacht besteed aan de implementatie van het Europees Referentiekader, dat aan het werken met het taalportfolio vooraf gaat.

Waaraan zou een overall plan aandacht moeten besteden?
Er is nu sprake van een plan om het Europees Taalportfolio verder te implementeren. Vrijwel alle instituten zijn bij de totstandkoming ervan betrokken. In dat plan zou er rekening mee gehouden moeten worden dat elke speler op zijn manier aangesproken wordt: basisscholen en basisschoolleerlingen moeten anders benaderd worden dan middelbare scholen. Daar heeft het taalportfolio een ander doel, zoals het ook op het mbo een ander doel heeft dan in het voortgezet onderwijs. Ook het nut van het taalportfolio buiten school zou verhelderd moeten worden. Nu de eindexamenprogramma's aan het ERK zijn gekoppeld, zou dit moeten leiden tot het gebruik van het taalportfolio in het voortgezet onderwijs. De koppeling lijkt echter nu vooralsnog meer een cosmetische operatie dan een substantiële verandering. Er wordt ook weinig aandacht aan het ERK besteed in lerarenopleidingen en nascholingsactiviteiten. Het hele taalcurriculum zou echter gebaseerd moeten worden op het ERK dat een uitstekend instrument zou kunnen worden (en daarmee het Europees Taalportfolio) om de doorstromings- en aansluitingsproblematiek in beeld te krijgen.

Welke kansen liggen er nu voor verdere implementatie?
De olievlek-werking kan weer worden opgepakt. Er moeten meer taaltaken worden aangeboden, docenten met positieve ervaringen kunnen worden ingezet als voorbeelden van *good practice* en de meerwaarde van de elektronische versie van het Europees Taalportfolio moet ervaren worden. Niet alleen scholen, maar ook het bedrijfsleven is een absoluut noodzakelijke doelgroep die zich betrokken moet voelen als eindafnemer van de documentatie van het taalportfolio.

De implementatie moet alle gebruikers van het Europees Taalportfolio interesseren: scholen, *learners*, de eindgebruikers (de samenleving). Zij zijn als het ware de punten van een driehoek. Als één van de lijnen van deze driehoek wegvalt, dan stort het hele speelveld van het taalportfolio in elkaar. Om de driehoek heen zitten ook andere belangrijke spelers, zoals ouders, uitgeverijen en nationale en lokale autoriteiten; ze hebben minder directe invloed op het speelveld zelf maar hun acceptatie is belangrijk, ze moeten ook geïnformeerd en betrokken worden.
Ten slotte: er is tot nu toe nog weinig wetenschappelijk onderzoek gedaan naar de effecten van het werken met het Europees Taalportfolio (alleen in het buitenland). Een dergelijk onderzoek is ook van groot belang voor de status van het taalportfolio en dus voor de implementatie.

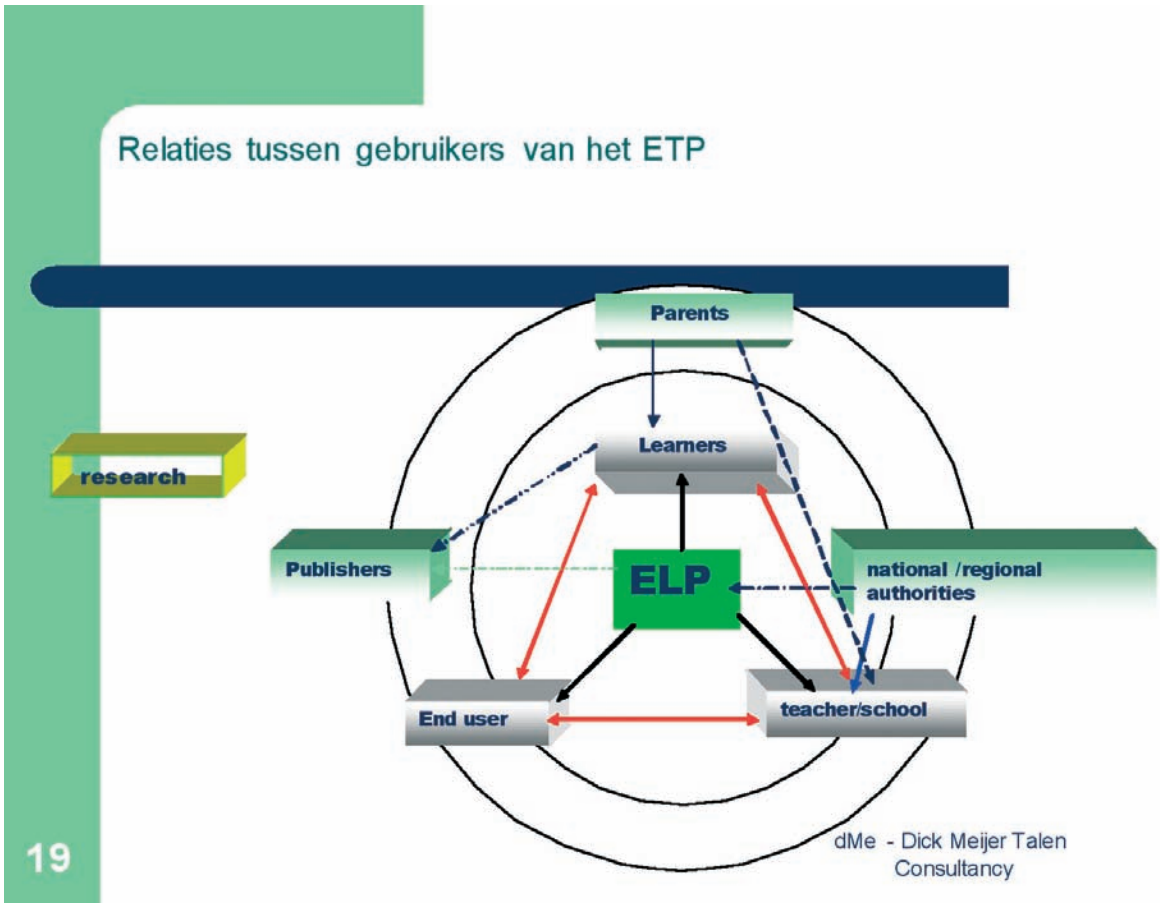

ERVARINGEN MET HET EUROPEES TAALPORTFOLIO IN HET VOORTGEZET ONDERWIJS

Het Spinoza Lyceum: hoe ver en hoe verder met het Europees Taalportfolio

Interview met Anne Evertsen

door Daniela Fasoglio

Anne Evertsen is docent Spaans aan het Spinoza Lyceum in Amsterdam, een Daltonschool voor mavo/havo/vwo (met een kleine gymnasiumafdeling) met ongeveer duizend leerlingen. Zij vertelt over haar ervaringen met het Europees Taalportfolio.

Wanneer en hoe heb je het Europees Taalportfolio op het Spinoza geïntroduceerd?
Wij zijn al in het schooljaar 2003/04 begonnen, wij horen dus écht bij de pioniers die in het taalportfolio iets zagen. Ik was al op zoek naar zoiets - voor docenten Spaans was er ook niet zoveel materiaal als voor Engels of Frans - en dit was het. Ik ben in eerste instantie met mijn eigen sectie Spaans begonnen. Na een aantal uitprobeersessies hebben we de exameneisen erbij gelegd om te kijken hoe wij met het Europees Taalportfolio daar naartoe konden werken. Zodra de nieuwe handreikingen schoolexamens havo/vwo zijn verschenen, hebben we de eindexamenniveaus, nu ook gerelateerd aan het ERK, erbij kunnen leggen om ze als checklist te gebruiken.
We hebben eerst een proefje gedaan bij al onze tweede klassen en een bovenbouwklas; we wilden ook zien hoe goed ze met het systeem van 'can do's' konden werken. Toen we zagen dat het eigenlijk prima ging, hebben we het uitgebreid naar de andere klassen.

En heb je de leerlingen ook direct laten werken met taaltaken?
Het invullen van het taalportfolio gebeurt in eerste instantie aan de hand van de activiteiten die in de lesmethode worden uitgevoerd; bijvoorbeeld bij 'Luisteren' een miniverslag maken van de luisteroefeningen die ze in het boek hebben gedaan. Om dit te kunnen doen, hebben we ook voor een lesmethode gekozen die gerelateerd is aan het ERK ('Chicos Chicas').

De voorbeelden onder de 'can do's' van het Europees Taalportfolio voor 'Gesprekken Voeren' kunnen door de leerlingen ook als opdrachten worden gebruikt voor het maken van een gesprekje in het Spaans. In dit geval geven we hen als instructie welke informatie ze uit het leerboek moeten toepassen. Omdat het Spinoza een Daltonschool is, was het daarnaast makkelijk om taaltaken in de studieplanners op te nemen die de leerlingen tijdens de Daltonuren zelfstandig konden doen. De

Mediatheek, Spinoza Lyceum Amsterdam

Daltonopdrachten moeten de leerlingen dubbel opslaan in het taalportfolio: één keer in hun Dossier en één keer in de Evaluatie, zodat de docenten ze kunnen bekijken.

Waar komen deze taaltaken vandaan?
Ik heb de taken van SLO en van collega's uit de pilotgroep gebruikt en ook taken zelf ontwikkeld, met directe verwijzing naar de 'can do's' van het taalportfolio. Deze staan nu nog in ons vaklokaal Spaans op de website van de school, maar we gaan binnenkort over naar een elektronische leeromgeving.

Wat zijn de problemen waar je tegenaan liep, en heb je ze kunnen oplossen?
Ten eerste vind ik de feedbackfunctie van het taalportfolio te omslachtig; het zou sneller moeten kunnen met minder handelingen. Vaak gebruik ik die functie helemaal niet en geef ik de leerlingen mondeling feedback. Ook de leerlingen moeten veel handelingen verrichten om hun opdrachten voor de evaluatie op te slaan; je zou een instructie - bijvoorbeeld in de vorm van een pop-up - op elke pagina moeten hebben. Als de leerling nu één verkeerde stap doet, ziet de docent zijn opdracht niet. Voor de leerling is het ook best wennen dat hij niet meer zijn opdracht op het bureau van de docent kan droppen maar dat hij het document nu zelf moet opslaan. Na de eerste wenfase ook wel handig natuurlijk. Het is vaak voor de leerlingen een echte eye-opener dat de eerder opgeslagen brief met commentaar bestudeerd kan worden voor de PTA-toets: de brief is niet weggewaaid of in de verkeerde map of in de prullenbak terechtgekomen! Iets wat ik eigenlijk aan het taalportfolio mis, zijn de functies van een elektronische leeromgeving (ELO) als het bijvoorbeeld gaat om feedback geven.

Het elektronisch taalportfolio is echter geen ELO, maar een evaluatieinstrument, dat voor en van de leerling/gebruiker is.
Dat hangt natuurlijk wel sterk samen met hoe je tegen het taalportfolio aankijkt. Zie je het als een instrument van de docent of als een instrument van de gebruiker/de leerling. Bij het ontwerpen is ervan uitgegaan dat de gebruiker "de eigenaar is van het taalportfolio" en dus zijn taalportfolio gebruikt om te evalueren, kritisch naar zichzelf te kijken en zijn leerproces meer zelf te plannen. Omdat de rol van de docent de laatste tijd steeds meer is uitgebreid en omdat docenten meer grip op het leerproces willen houden, is het elektronisch taalportfolio ook steeds meer op een ELO gaan lijken, terwijl het er nooit voor bedoeld is. Je moet misschien als docent ook niet alles willen beoordelen, maar ja...

Je bent ook een voorstander van het gebruik van Voicemailboard in de les. Gaat dat samen met het Europees Taalportfolio, zitten ze elkaar niet in de weg?
Helemaal niet, integendeel; leerlingen vinden het geweldig om opdrachten met Voicemailboard (www.webindeklas.nl) te maken en ze kunnen hun gesprekjes of monologen van daaruit makkelijk opslaan in hun taalportfolio. Een aanrader voor alle gebruikers van het taalportfolio!

Voicemailboard is een soort prikbord voor audiomails waar leerlingen op elkaar kunnen reageren of samen een gesprekje kunnen inspreken. Dit online instrument biedt een veilige en laagdrempelige manier om zowel individueel als in groepjes de gespreksvaardigheid te oefenen. Je kunt Voicemailboard via de site van *Web in de klas* www.webindeklas.nl drie maanden lang gratis uitproberen.

Gebruiken jullie het Europees Taalportfolio alleen in de onderbouw?
Nee, inmiddels ook in de hele bovenbouw havo/vwo en mavo. We zijn nu bijvoorbeeld bezig met de vierde klas van de mavo-afdeling. De leerlingen moeten gesprekken op Voicemailboard opnemen voor hun PTA. Voicemailboard biedt hun ook de mogelijkheid om regelmatig en op een veilige manier te oefenen, in een traject dat hen naar het examen toe leidt. De docent luistert zelf naar alle mondelinge presentaties en geeft feedback; ook de leerlingen luisteren naar elkaar en geven elkaar feedback.

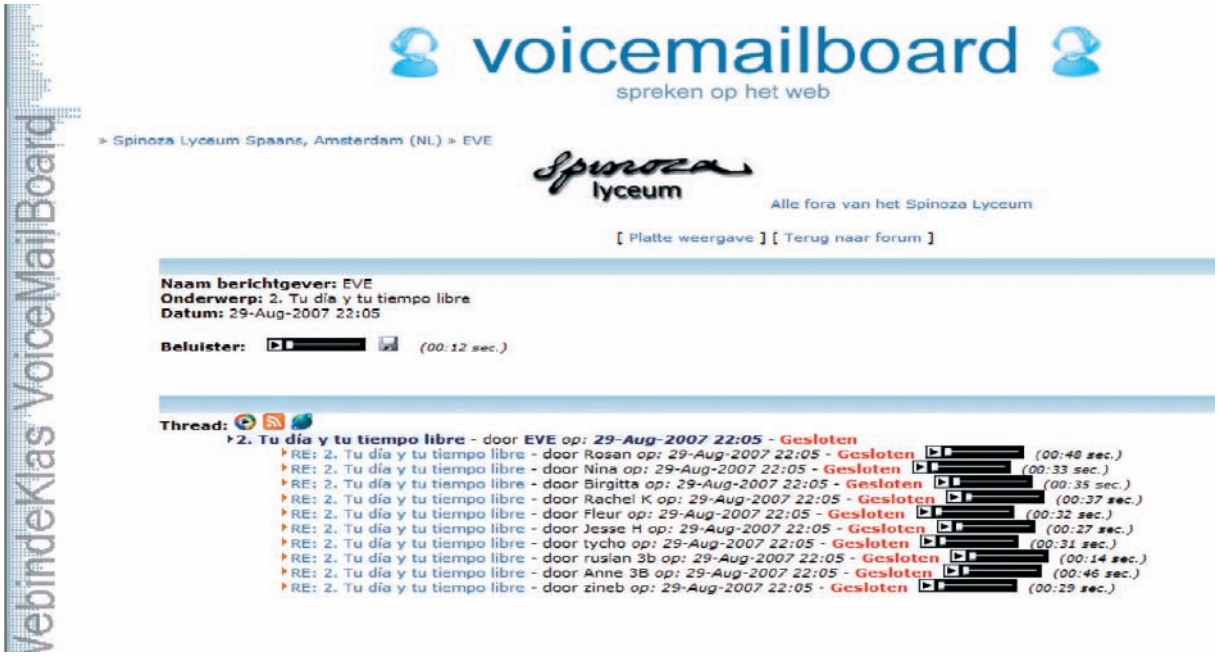

Hoe zit het met de andere talen op het Spinoza, doen ze nu ook mee, of wordt het Europees Taalportfolio alleen door de sectie Spaans gebruikt?
Sinds twee jaar hebben alle leerlingen vanaf de brugklas een eigen digitaal taalportfolio voor alle moderne vreemde talen. De sectie Engels en Frans zijn er nu inmiddels ook hard mee bezig en het lukt tamelijk goed. De sectie Duits gaat er vanaf volgend jaar ook mee aan de slag.

Jullie hebben dan vast heel goede ICT-voorzieningen op jullie school.
Nou, we hebben een goede mediatheek die binnenkort wordt vernieuwd. We hebben nu ook drie pc's in de klas, vroeger was er geen of maar één. Met de klas gaan we vaak naar het computerlokaal, de bekende problemen doen zich natuurlijk altijd voor in de beginfase (lokaal bezet, pc's doen het niet), maar het gaat steeds beter. Over ongeveer een jaar krijgen we zelfs een eigen computerlokaal voor de moderne vreemde talen!

Nu even over de didactiek: heeft het werken met het Europees Taalportfolio en het ERK jullie didactiek veranderd?
Op zich waren we als Daltonschool al gewend aan differentiatie, zelfstandig leren, taakgericht leren. De grootste omslag bij het gebruik van het Europees Taalportfolio en het ERK in de les is de aandacht voor het proces van het leren en de nadruk op het doe-aspect van het leren van een taal. Je beseft ook dat als je iets moet kúnnen, dat je dan moet kunnen óefenen en dat je dus moet kúnnen oefenen.
Door het Europees Taalportfolio zijn we ook op zoek gegaan naar manieren om ICT op een effectievere manier in te zetten. De lesmethode wordt dan steeds vaker alleen nog als middel gebruikt.

En heeft het Europees Taalportfolio iets bij het leergedrag van de leerlingen veranderd?
Over het algemeen zie je de leerlingen actiever bezig met taal dan tijdens de traditionele lessen. Je ziet dat de leerlingen van de eerste en de tweede klas het taalportfolio leuk vinden, maar niet veel meer dan dat. In de derde vinden ze het taalportfolio eigenlijk een gedoe, maar ook wel eens handig. Pas in de vierde klas begint de relatie tussen het werken met het ERK en het werken aan een eindniveau te landen. In de examenklas valt eindelijk het kwartje: evaluatie krijgt zijn plaats, de zelfverantwoordelijkheid bij het leren neemt toe en het taalleren krijgt een grotere rol.

Wat zou je als tip willen meegeven aan een docent die met het Europees Taalportfolio wil gaan werken?
Zorg eerst dat je zelf vertrouwd raakt met het ERK en laat de leerlingen ook vertrouwd worden met het ERK. Dit duurt langer dan de implementatie van het taalportfolio zelf. Vragen zoals: wanneer is het een A2 of een B1, hoe beoordeel je het, moet je eerst voor jezelf en samen met je collega's kunnen beantwoorden voordat je met het ERK in de les gaat werken.

Ten slotte: wat gaat er nu verder gebeuren op het Spinoza Lyceum wat het Europees Taalportfolio betreft?
We starten volgend jaar met een project met een paar basisscholen; we willen door het gebruik van het Europees Taalportfolio een doorlopende leerlijn bevorderen voor Engels, Spaans, Frans en Duits naar het voortgezet onderwijs. We willen ook steeds meer aandacht besteden aan de leerlijn die naar het eindniveau toe leidt en aan de koppeling van gebruikssituatie en 'talig' doel met wat je nodig hebt aan grammatica en woordenschat om dit doel te kunnen bereiken.
De grote vraag blijft op dit moment hoe je het ELO en de webbased versie van het taalportfolio met elkaar kunt combineren. Daar heb ik nu nog geen antwoord op. Je zou een link op de ELO kunnen zetten en het taalportfolio als showcase gebruiken waar je je mooiste producten in zet. Het taalportfolio is immers van de leerling, terwijl de ELO van de school is.

Pionieren in het Noorden

Interview met Bernadette Bodewes

Door Erik van Nieuwenhoven

Bernadette Bodewes-Gooiker werkt op de locatie Belcampo van het Rolingcollege in Groningen (vmbo/havo/vwo). Een relatief kleine school met 800 tot 900 leerlingen. De school is een LOOT-school, speciaal voor sport-getalenteerde kinderen. Bernadette kwam in 1995 als docent in opleiding (Frans) en is daar gebleven. Ze is nu teamleider van het havo/athenaeum onderbouwteam maar was de afgelopen jaren coördinator deskundigheidsgebied MVT. Belcampo was één van de deelnemers van het netwerk Europees Taalportfolio in het Noorden in de periode 2005-2006.

Hoe was die pioniertijd?
Ik ben als vertegenwoordiger van de school naar alle bijeenkomsten geweest. Dat waren levendige en inspirerende ontmoetingen met collega's die dezelfde plannen hebben. Vanwege de bezorgdheid bij de schoolleiding om de lesuitval nam ik als enige van de school deel, resultaten heb ik altijd op school weer teruggekoppeld. Docenten op Belcampo willen graag meedoen aan onderwijsvernieuwingen, maar na het initiële enthousiasme worden de projecten niet altijd naar tevredenheid afgerond. Een schoolbrede implementatie van het project stokt daardoor een beetje.

Hoe zijn jullie gestart?
Onze school heeft al ervaring met taakgericht onderwijs (Tabasco), we hebben geprobeerd in een aantal gevallen de koppeling tussen taken en het ERK te maken. De leerlingen hebben een start gemaakt met het invullen van het taalportfolio. Ik heb een sessie voor collega's georganiseerd om opdrachten voor leerlingen in te schalen op ERK-niveau. We hadden als doel dat iedere docent in ieder geval met één klas met het TPF ging werken. Dat is gelukt. Vorig schooljaar was het doel dat in elk geval alle derde klassen met het TPF gingen werken.

Op weg naar een schoolbrede implementatie dus?
Er is veel gebeurd, maar het TPF is nog niet bepaald verankerd in het curriculum. Te weinig ontwikkeltijd en wisselingen in het personeelsbestand hebben voor problemen bij de brede invoering gezorgd. Docenten zouden het nut van het TPF moeten laten terugkomen in de lessen. In de taken zou de koppeling met de ERK-niveaus duidelijker moeten worden. Maar het kost veel tijd om de ERK-metataal te expliciteren.

Kun je een voorbeeld geven van zo'n taak?
Leerlingen hebben de plattegrond van een camping ontworpen en drie folders gemaakt (menu, woordenlijst, beschrijving camping). De leerlingen moesten hun camping voor de klas presenteren en ze moesten ook kleine dialoogjes (op de camping) opvoeren die ze zelf hadden

Bernadette en haar leerlingen aan het werk

bedacht. De leerlingen die meeluisterden kregen een instructie mee waarbij expliciet werd gerefereerd aan can-do statements op A2-niveau. Via deze taken is er dus een incidentele koppeling met de ERK-niveaus. We hebben veel taken zelf ontworpen, maar we gebruiken ook taken die elders ontworpen zijn,bijvoorbeeld bij projecten van het APS. De leerlingen hebben bij mij gewerkt met het TPF en ik heb ze hun vorderingen ermee laten bekijken.

Hoe ga je om met de producten van leerlingen?
Omdat mijn leerlingen gewend zijn aan het werken met taken zijn ze ook gewend aan een taakcyclus en dus ook aan reflectie op het resultaat van de taak.
Ik zal een voorbeeld geven: het gaat om een schriftelijk product van klas 2 over mode. De leerlingen hebben hun kledingstijl beschreven en een foto toegevoegd. De beoordelingscriteria staan van tevoren vast. In het reflectiegesprek achteraf zei een van de meisjes dat haar vocabulaire vergroot was, doordat ze woorden moest opzoeken voor de taak.
Ik hecht groot belang aan reflectie. Daar zit volgens mij de winst. Het nadeel is dat het veel tijd kost. Je krijgt als docent veel voldoening van werken op deze manier, maar ik investeer wel veel meer tijd dan ervoor staat. Via de reflectiegesprekken krijg ik ook veel bruikbare informatie over de leerhouding van de leerlingen. Ik geef de resultaten door aan de mentor. Dit helpt ons bij de determinatie van de leerlingen. De leerlingen en ik stellen samen de criteria vast voor de eindbeoordeling.

Zien de leerlingen ook de meerwaarde van ERK en Europees Taalportfolio?
Het werken met het ERK sluit goed aan bij het taakgericht werken. De meerwaarde zit vooral in de evaluatie en de toetsing, met het ERK erbij kun je beter het niveau bepalen en dat voor leerlingen ook inzichtelijker maken. Het taalportfolio helpt bij het reflecteren.
Taken zijn een mooie methode om zichtbaar te maken dat leerlingen vooruitgang boeken op verschillende vaardigheden.
Leerlingen bedenken soms ook zelf leerzame taken: twee meisjes hebben hun dagelijks leven in beeld gebracht in een strip met foto's en tekstballonnetjes. Maar onze ervaringen waarbij leerlingen worden gevraagd om zelf taken te bedenken zijn wisselend, soms werkt het, soms werkt het niet.

Een korte vooruitblik?

In de toekomst willen we dat de leerlingen bij alle talen bewijzen van hun taalvaardigheid in het Dossier van hun taalportfolio uploaden. We ploeteren door en volgen de landelijke ontwikkelingen op de voet. Op de agenda staat in ieder geval een gesprek met de schoolleiding over de verdere implementatie van het Europees Taalportfolio. De organisatie van de samenwerking tussen MVT-collega's staat daarbij voorop.

Het Lauwers College: voorloper?

Interview met Tjeerd Zijlstra

Door Erik van Nieuwenhoven

Tjeerd Zijlstra werkt als docent Engels op het Lauwers College in Buitenpost en is al een aantal jaren betrokken bij de implementatie van het Europees Taalportfolio op zijn school.

Achter "voorloper" plaats je zelf een vraagteken…
Ja, we zijn vroeg begonnen met meedenken, in the heat of the moment. Het idee (mee) te werken aan de invoering van het ERK en het Europees Taalportfolio is aanstekelijk, zeker als dat in een netwerk gebeurt zoals wij dat in het Noorden hebben. We waren ambitieus, vol plannen, enthousiast. Zorgen over de politieke ontwikkelingen rond de talen, over de weerzin van leerlingen tegen grammatica, over de afnemende relevantie van de moedertaal, over de daling van de resultaten bij Engels hebben bijgedragen tot het verbreden van de blik naar nieuwe ontwikkelingen. Zo zijn we erin gestapt. Maar ondanks dat enthousiasme blijkt de implementatie wel wat weerbarstig. De vaart erin houden blijkt lastiger dan gedacht.

Wat hebben jullie in de pioniersjaren bereikt?
Van de oorspronkelijke plannen is zo'n tien procent gerealiseerd. We wilden een tamelijk brede invoering van het TPF in verschillende klassen, voor alle talen. Er is gewerkt met het ERK en het TPF, er is een start gemaakt met het ontwikkelen van leerzame activiteiten. Maar van echt uitproberen en implementeren kwam het helaas niet. We zijn begonnen met het papieren portfolio, daar is veel tijd mee verloren gegaan, alleen al het probleem van het opbergen en toegankelijk houden van die portfolio's! Verder speelde de fysiek van de school een grote rol: dependance in noodgebouwen, niet passend bouwconcept. Krapte in ICT-voorzieningen, ICT-beheerders zijn meer op veiligheid gefocust dan op onderwijs (zien vaak alleen de belemmeringen, niet de kansen), tijdprobleem (holbewonersidee). Veel problemen hingen met beheer samen.
We hebben nu voor een andere aanpak gekozen in overleg en in samenwerking met de SLO.

Jullie maken een soort doorstart?
Zo kun je dat wel zeggen, het tempo van de implementatie moest duidelijk omlaag en de verwachtingen bijgesteld. De doelen en de weg om die te bereiken hebben we dichter bij wat de docenten bezighoudt, gelegd. Belangrijk bleek dat de deelnemers goed uitpraten, reflecteren op waar ze mee bezig zijn.
In november 2007 worden verschillende taaltaken ontwikkeld die een maand later geëvalueerd worden. We zijn in gesprek met de directie over de concrete aanpak om het een tot behapbare klus te maken. We zullen aanhaken bij het beleidprogramma dat er al ligt, er is een substantieel budget gereserveerd, dit jaar staat aanschaf van ICT-middelen en nieuwe media op het programma: een teken dat de school het serieus neemt.

Wat betekent de doorstart voor de didactiek?
Het eerste experiment zat hoog in de school (hoe gemotiveerd zijn leerlingen die binnenkort de school verlaten?). Uiterlijk waren leerlingen redelijk enthousiast. Uiteindelijk moeten alle leerlingen taaltaken 'gewoon' gaan vinden.
Voorlopig is het TPF alleen in eindexamenklassen een punt van aandacht. Met name omdat we ons zorgen maken over het feit dat de laatste jaren steeds meer leerlingen met een vijf voor Engels slagen. Engels wordt steeds meer één van de talen, de speciale status kwijnt weg. Het blijft nog wel experimenteren: het eindniveau bepalen is nu meer een vingeroefening voor docenten.
We werken nog te veel vanuit het PPP-principe (Presentation-Practice-Production[1]) voorlopig, dat is merkwaardig genoeg een houvast voor oudere en vaak ook jongere docenten. Sommige zijn moeilijk te overtuigen. Een probleem vormen ook vermeende rechten van leerlingen: leerlingen verdelen de docenten ("Bij u moeten we het allemaal zelf uitzoeken, bij een andere docent doet de docent het werk"). Het kost veel overleg om op één lijn te komen, afwijken van gezamenlijkheid leidt tot onzekerheid en protest.
Aan de andere kant zien we ook nieuwe ontwikkelingen: inspanningen worden wel beloond, er is serieuze belangstelling van de directie. De behoefte aan taaltaken bij docenten neemt toe, daar liggen kansen. Ik inventariseer nu wensen van andere vakken behalve MVT zodat vakoverstijgend werken mogelijk is. Ik ben actief op zoek naar aanknopingspunten zodanig dat de kinderen denken dat ze meteen een ander vak meenemen. Zo willen we inhoudelijke, interessante en verrassende taken maken, in een goede setting. En de taak zo maken dat de leerling de taak zelfstandig of met een andere leerling docentonafhankelijk kan maken.

Hoe trek je je collega's mee?
We focussen op de eerste klassen, zo blijft het behapbaar. Volgend cursusjaar willen we een schoolbrede invoering in brugjaar één. Ik ga de directie proberen ervan te overtuigen dat een monitorfunctie in de komende jaren onmisbaar is. Zo wil ik voorkomen dat de aandacht weer wegzakt. Bij de invoering in het tweede leerjaar is het van belang dat de ontwikkeling in het

[1] Dit is een didactische strategie waarbij men van theorie naar toepassing toe werkt: een item (bijvoorbeeld een grammatica-regel) wordt eerst uitgelegd; daarna moeten leerlingen oefeningen maken waarin dat item centraal staat. Als laatste stap wordt de leerling in de gelegenheid gesteld het item in vrije gebruikssituaties toe te passen.

brugjaar blijft doorgaan. We merken wel dat het minder leeft bij tweedefasedocenten en meer bij vmbo-docenten. Voor tweede fasedocenten is het een academische discussie, het werpt ze eerder nog terug in dat wat ze gewend zijn en wat (toch?) goed gaat. In het vmbo is een behoefte aanwezig omdat er al deels taakgericht gewerkt wordt. Bij een docent die PPP toepast en daar tevreden over is worden geen problemen ervaren. De kans ligt bij de leerling: die neemt het TPF mee naar de docent van volgend jaar, waardoor ook die docent daarin wel mee moet gaan – als die dat uit zichzelf nog niet makkelijk deed.
We kiezen dus niet voor het in één keer droppen, maar sluiten aan bij een behoefte, zowel bij de behoefte van docenten als bij die van leerlingen. De insteek via taaltaken is veel interessanter, omdat dan ook ingegaan wordt op ervaren problemen. Als je andersom te werk gaat is dat de doodsteek voor de invoering van het TPF omdat er geen probleem ervaren wordt/opgelost wordt.

Taaltaken en Europees Taalportfolio

Interview met Jouke Brouwer

door Erik van Nieuwenhoven

Jouke Brouwer is docent Frans op het Nuborghcollege in Elburg en experimenteert in de bovenbouw havo/vwo in projectvorm met het Europees Taalportfolio en het ERK. Hij is tevens een van de auteurs van de leergang *Grandes Lignes* van WoltersNoordhoff en werkte mee aan het scenarioproject van het CPS.

Experimenteren in projectvorm, wat versta jij daaronder?
We hebben op het Nuborghcollege nog niet gekozen voor een integrale invoering van TPF en ERK. Twee collega's Engels een collega uit de sectie Frans en ik experimenteren met projecten in de bovenbouw waarbij we het ERK gebruiken als stimulans om leerlingen stappen in hun taalontwikkeling te laten zetten. Ik geef een voorbeeld: leerlingen maken een zelfanalyse met behulp van het TPF en bepalen op welk niveau ze zijn met lezen. Op basis daarvan kiezen ze vervolgens drie can-do statements uit waar ze nog niet goed op scoren. Ze zoeken zelf teksten uit en bedenken een taak waarmee ze oefenen om vervolgens wel aan het can-do statement te kunnen voldoen. Criteria voor de teksten zijn: ze moeten passen bij het niveau van het betreffende can-do statement en in het interessegebied van de leerling liggen, dat laatste bepaalt de leerling zelf. Deze manier van werken doen we in projectvorm, het is nog niet officieel vastgelegd in bijvoorbeeld het PTA. Leerlingen krijgen voor de uitvoering van de taak bonuspunten.

Maak je zelf de taken en maak je ook gebruik van door anderen ontwikkelde taken?
De meeste taken haal ik uit bestaand materiaal. Daarnaast maak ik zelf ook taken en bouw zo met de leerlingen een bestand aan leerzame taken op. Omdat je gaat differentiëren (niet iedereen is immers steeds op hetzelfde niveau) heb je vrij veel gevarieerd materiaal nodig. Voor Frans is er veel materiaal rond de Delf-toetsen gemaakt. Er is sowieso veel oefenmateriaal op taaltaakbasis in Frankrijk te krijgen. Ik heb vanaf dag één actief gezocht en verzameld en ook wel met collega's van andere scholen uitgewisseld. Er is veel mooi materiaal te vinden, bij Intertaal bijvoorbeeld ook.

Hoe ben je er zeker van dat gevonden materiaal of taken ook passen bij het niveau?
Het inschatten of een tekst bijvoorbeeld A2- of B1-niveau heeft is niet gemakkelijk. Het is een beetje nattevingerwerk. Ook internationaal zijn er verschillen. De één z'n A2 is niet dat van een ander. Als je met een groep docenten op twee elkaar rakende niveaus teksten zoekt, zijn de meningen vaak verdeeld. Wanneer je er een taak bijmaakt, is het al gemakkelijker, je kunt dezelfde tekst met verschillende taken op verschillende niveaus gebruiken.

Leerlingen maken dus ook zelf hun taaltaken. Zijn die voldoende leerzaam?
Toen ik er drie jaar geleden mee begon kreeg ik in eerste instantie vaak alleen samenvattingen van gekozen teksten of vertalingen. Door de leerlingen goed te coachen, samen te kijken naar het plan van aanpak om te werken aan zo'n can-do statement werden de taken allengs leerzamer. Nu gaat het bij de meeste leerlingen goed. Je moet er wel bovenop zitten, leerlingen die nog niet de juiste taken maken, kleine stapjes laten doen en steeds meekijken. Vaak gaat het mis bij de input: leerlingen schrijven bijvoorbeeld uit het niets een brief, gebruiken alleen een woordenboekje. Ik help ze dan bij het vinden en bekijken van voorbeelden, leerlingen zijn tenslotte geen didactici, daar is de docent echt voor nodig. Ook het inschatten van het niveau van de input (teksten bijvoorbeeld) is lastig voor leerlingen, vaak denken ze dat gevonden materiaal een te laag niveau heeft, terwijl dat niet zo is.

Komen alle vaardigheden evenredig aan bod?
Nee, voor lezen en schrijven kun je wel (of de leerling zelf) gemakkelijk aan materiaal komen. Bij luisteren en gesprekken voeren is dat wel lastiger vind ik. Met name luistermateriaal is lastig op het juiste niveau te vinden. Bovendien kun je op school slecht differentiëren, leerlingen moeten een eigen computer en koptelefoon hebben of materiaal op hun mp3-speler zetten. Thuis laten werken gaat dan beter. Vooralsnog werken we het meest met schrijven en lezen. Bij gespreksvaardigheid heb ik een keer het mondeling schoolexamen gekoppeld aan het ERK. Ik liet leerlingen in tweetallen van ongeveer gelijk niveau een half uur praten naar aanleiding van een paar can-do statements. Ik ben bij de beoordeling van de ERK-matrix uitgegaan. Voor een voldoende moesten leerlingen minimaal A2-niveau halen, wie B1 haalde, kreeg een acht bijvoorbeeld. Lastig, maar goed om zo eens mee te oefenen.

Heeft het werken met het TPF invloed op je 'gewone' lessen, buiten de projecturen om?
Ja, het TPF gebruiken is dé manier om te kunnen differentiëren en leerlingen op hun eigen niveau te laten werken. Ik kom zo af en toe in andere lessen op de projectlessen terug, laat zien met welk niveau teksten we werken. Laat leerlingen ontdekken welke teksten bij hun eigen niveau passen en hoe belangrijk een juiste diagnose is. Het heeft ook invloed op hoe leerlingen zelfstandig werken. Vorig jaar hadden we één uur per week in het computerlokaal een ERK-uur. Leerlingen werkten in groepjes rondom een taaltaak. Om het niveau te testen wilden we gebruikmaken van Dialang, maar dat werkte op school niet, thuis bij de meeste leerlingen wel.

Hoe vinden de leerlingen het werken met het TPF?
Over het algemeen zijn ze wel positief. Sommigen zijn in het begin enthousiast, maar vinden na een tijdje het goed reflecteren wel moeilijk. Bij bestaande taaltaken gaat het wel, maar bij taken die ze zelf ontworpen hebben haakt een aantal leerlingen af, tenzij je ze goed begeleidt. Je ziet soms dat ze correctiewerk opstapelen en ineens met een reeks taken aankomen. Als er dan in stap één al iets is misgegaan werkt dat door in de vervolgtaken, een beetje zonde van de tijd. Ik probeer er zo veel mogelijk zicht op te houden en vaak te informeren hoe ver ze nu zijn en wil wat tussenproducten inzien.
Reflecteren gaat een deel van de leerlingen heel aardig af. Ze vinden het vooral stimulerend dat ze zelf keuzes kunnen maken. Voor zulke leerlingen is het systeem geknipt.

Hoe is de samenwerking met je collega's?
Zonder meer goed. We zijn kleinschalig begonnen, ik werkte met een collega voor Duits samen in het scenarioproject van het CPS, Dick Meijer was toen onze begeleider. Hij heeft ons, enthousiasteling als hij is, kennis laten maken met de (toen nog papieren) eerste versies van het TPF. Ik heb deelgenomen aan alle drie de startconferenties van het TPF. Vanuit het CPS zijn we verder begeleid, op voorwaarde dat we ons materiaal ook voor anderen beschikbaar maakten. Nu werken we er met een paar collega's aan in verschillende klassen. Het is de bedoeling dat het volgend jaar verankerd wordt en in het PTA opgenomen wordt.

Heb je steun van het schoolmanagement en waar uit zich dat in?
Volmondig ja. Of het komt doordat onze schoolleider van oorsprong docent Engels is, weet ik niet, maar steun van die zijde is er zeker. Er is belangstelling, er wordt vaak naar geïnformeerd, men weet waar het om gaat. Toen de discussie liep of we keuzewerktijd zouden gaan invoeren, was er de drang: ga eens kijken wat leerlingen kunnen zonder een stand-by-docent. We werden betrokken bij een overleggroep om elementen van competentiegericht leren binnen te halen. Experimenteren en pionieren krijgt zichtbaar ruimte bij ons op school.
Er zijn ook concrete faciliteiten in de vorm van taakuren. We maakten in het begin een eigen inschatting van het aantal uren dat het extra zou kosten, dat is zonder meer gehonoreerd voor wie er serieus mee aan de slag ging. Achteraf bleek dat we een juiste inschatting hadden gemaakt.

HET EUROPEES TAALPORTFOLIO IN HET VMBO EN HET MBO

Kijkje in de keuken: een nieuwe aanpak vraagt naar meer taalinput

Interview met Monique Neppelenbroek

door Daniela Fasoglio

Op een regenachtige dag breng ik een kort bezoek aan één van de pionierscholen die in 2003 met het elektronische taalportfolio zijn begonnen: het Hervion College in Den Bosch.
Het Hervion College is een school voor vmbo, van lwoo t/m theoretische leerweg. De school is vorig jaar in de eerste klas begonnen met een herontwerp van het onderwijs volgens scenario drie en gedeeltelijk scenario vier. Er zijn op school geen klaslokalen meer, maar leerpleinen met instructiehoeken, waar leerlingen voor een groot deel zelfstandig werken. De docent begeleidt en stimuleert de leerlingen in hun leertraject. Dit schooljaar is het herontwerp ook in klas twee doorgevoerd; de bedoeling is dat in 2010 de hele school volgens het nieuwe ontwerp gaat werken.
Dit onderwijsconcept vraagt niet alleen om een andere aanpak, maar ook om 'ander' lesmateriaal, ook voor de moderne vreemde talen. Monique Neppelenbroek, sinds 2002 docent Engels op deze school, benadrukt dat in ons gesprek duidelijk.

Het nieuwe leren en Europees Taalportfolio, dit lijkt een passende combinatie. In 2003 waren jullie ook al één van de eerste scholen in Nederland die met het Europees Taalportfolio begonnen. Hoe staat het nu?
Door de invoering van het nieuwe onderwijsconcept hebben we het idee van een structureel gebruik van het digitaleTtaalportfolio voorlopig juist los moeten laten, maar het komt als het goed is volgend schooljaar weer terug. Dan zullen we ook gebruikmaken van de ervaringen van deze laatste paar jaren om niet meer dezelfde fouten te maken.

Wat ging dan niet zo goed de eerste keer?
In 2003 was ik samen met een collega Duits met het Europees Taalportfolio aan de slag gegaan. De andere collega's waren niet in dit traject meegegaan, het taalportfolio werd dus niet schoolbreed ingevoerd en dat bleek uiteindelijk een grote belemmering te zijn. Door het invoeren van het Nieuwe Leren is de aanpak in de hele school nu anders geworden. Komend schooljaar wordt weer met een taalportfolio gewerkt, maar deze keer zullen alle talendocenten er scholing in krijgen, want de bedoeling is dat ze het daarna allemaal gaan gebruiken.
Bij het gebruik van het elektronische taalportfolio kwam ik er ook snel achter dat van de docent een behoorlijke handigheid met ICT wordt gevraagd die ik niet had. Bovendien vond ik de webbased versie van het taalportfolio technisch te omslachtig en daardoor niet altijd even praktisch. Dit geldt vooral voor het dossier waarin leerlingen hun opdrachten moeten opslaan en daarna aan de docent sturen ter evaluatie: er zijn te veel handelingen nodig, zowel door de docent als door de leerling zelf. Je hoeft maar een klein stapje over te slaan en alles gaat mis.

Hoe heb je dit probleem kunnen oplossen, als je het opgelost hebt?
Wij zijn nu bezig met een groot herontwerp van ons hele onderwijs, dit heeft veel tijd en energie van alle docenten gevraagd. Ik had dus geen tijd en energie om aan het taalportfolio te besteden en ik heb voor de meest voor de hand liggende oplossing gekozen: dossiers op papier. In de open ruimte heeft elke klas een vak waarin de taalportfolio's van de leerlingen liggen. Daar stoppen ze alle opdrachten in die ze gemaakt hebben samen met de feedback die ze hebben gekregen. Ze mogen hun taalportfolio niet meenemen naar huis.

Samen lopen we naar de open ruimte, waar ik de dossiers ook fysiek kan zien. De ruimte ziet er kleurig uit, er heerst een plezierige drukte. Je ziet leerlingen zelfstandig aan het werk, sommige alleen met de computer, anderen in groepjes aan een tafel. Ritchie en Michel uit klas twee K/T zijn heel trots op hun portfolio voor Engels dat ze mij laten zien.

Hoe vinden jullie deze manier van werken?
Michel: heel leuk, je moet veel dingen zelf doen, en dat is juist heel fijn.
Ritchie: wij leren er ook veel van. Veel beter dan in een drukke klas te zitten, daar verlies je veel tijd.

En het maken van de taalopdrachten, vinden jullie dat ook leuk?
Michel: Ja, leuker dan grammatica en woordjes leren. Maar dat is ook wel belangrijk, anders kun je de opdrachten niet maken.

Slaan jullie deze opdrachten niet digitaal op? Jullie hebben toch een ELO?
Michel: Ja, ik sla alles in mijn usb-stick op en ik zet alle opdrachten in mijn map op de ELO.
Ritchie: Ik doe dat ook; het is heel handig, op één plek heb je alles wat je nodig hebt, je kunt er altijd weer in kijken als je het nodig hebt en je raakt niets kwijt.

Als ik dit zo hoor, dan lijkt een digitaal dossier voor de leerlingen waarschijnlijk meer een wenselijke optie dan voor de docent zelf...
Monique: Leerlingen zijn natuurlijk vaak meer vertrouwd met ICT dan wij zelf. Echter, toen we alles digitaal deden, verliep het ook niet altijd vlekkelos; leerlingen dachten bijvoorbeeld dat ze iets hadden geupload, maar dat was niet zo. En voordat je het bestand kon traceren, was je weer aardig wat tijd kwijt. Michel en Ritchie zijn erg goed met ICT, maar dat geldt niet voor iedereen. Nu moeten ze alles (ook) op papier inleveren, ik zie meteen of iedereen zijn opdracht gemaakt heeft of niet. Maar we zullen weer overgaan naar digitaal, waarschijnlijk vanaf volgend jaar al en meer gebruikmaken van de ELO. We gaan ook het digitale taalportfolio van het CINOP verkennen en gebruiken.

Wat is volgens jou de meerwaarde van het werken met een taalportfolio en met taaltaken?
Ten eerste vind ik dat het invullen van de taalbiografie leerlingen echt laat beseffen wat het leren van een taal betekent en dat je een taal ook buiten de schoolcontext leert. Door de taalbiografie kunnen ze de link maken met de situaties waarin ze een taal kunnen gebruiken. Hetzelfde geldt voor het werken met taaltaken: je leert het geleerde toe te passen voor een communicatief doel, door de taal te gebruiken bereik je echt iets; dit maakt de taal levend en dat spreekt de leerlingen aan.

Hoe heb je het werken met taaltaken georganiseerd?
Vorig schooljaar was het lastig omdat ik de leerlingen slechts een keer per week negentig minuten zag. Dan is het moeilijk om alles in een keer aan de orde te laten komen. Dit jaar is het schooljaar verdeeld in zes periodes van zes weken, elke week krijgen de leerlingen honderdvijftig minuten Engelse les verdeeld over twee dagen. We werken deels met een methode, waarvan we de leerlijn voor wat betreft grammatica en vocabulaire volgen; daarnaast hebben we taaltaken ontwikkeld die de leerlingen aan het eind van een thema - meestal aan het eind van een periode - moeten maken. Daar krijgen ze ook een cijfer voor, het rapportcijfer bestaat uiteindelijk uit de cijfers die ze voor de grammatica- en vocabulairetoetsen en voor de taaltaken hebben gekregen. De producten die de leerlingen met de taaltaken hebben gemaakt, worden in hun dossiermap opgeborgen.

Een wens voor de toekomst?
Een heel simpele redenering: hoe leer je goed koken? Door te koken. Leren lezen in een vreemde taal doe je door vooral veel te lezen. Een databank van gekalibreerde lees- en luisterteksten voor de lagere niveaus, A1 en A2, daar hebben we echt behoefte aan. Wat in het tekstboek staat, is niet altijd even geschikt en ook niet voldoende. Juist bij de lagere niveaus zouden leerlingen veel moeten luisteren en lezen, gestimuleerd moeten worden door teksten die voor hen interessant zijn en die niet te moeilijk - of te makkelijk - voor hen zijn. Taaltaken voor schrijven en gesprekken voeren kunnen we makkelijk zelf bedenken, waar we gebrek aan hebben is geschikte taalinput. A1 is met name een lastig niveau, het is een breed gebied dat verder uitgewerkt zou moeten worden in tussenstapjes. We hebben taalinput nodig om leerlingen van A1 naar A2 te leiden.

Het Europees Taalportfolio en ERK-taken op het vmbo

Interview met Lauwrens Helmens

door Anne Beeker

Lauwrens Helmens is verbonden aan de Groene School van het AOC Terra in Winsum waar hij werkzaam is als docent Duits, Bewegen & Sport. Tevens is hij sinds een jaar coördinator van een bijzondere nieuwe afdeling: het Groene Lyceum. Het Groene Lyceum is vorig jaar gestart en leidt leerlingen in vijf jaar via een speciaal combinatietraject op voor een aansluitende vervolgopleiding op het hbo.

Op de website van zijn school staat onder andere het volgende te lezen:

De Groene School is een school met sturing waar dat nodig is en vrijheid waar dat mogelijk is. Dat betekent dat we werken met standaardprogramma's voor leerwegen en leerroutes. Op basis van de competenties van een leerling is er individuele differentiatie mogelijk in werkvormen, plaats van uitvoering, leerinhouden (modulekeuzes) en niveau van vakken. De leerling heeft hierbij zijn eigen inbreng en wordt uitgedaagd om verantwoordelijkheid te nemen voor zijn eigen schoolloopbaan.
De Groene School kent praktijkvakken (modulen op het terrein van groen, techniek, zorg en welzijn en detailhandel en simulatieprogramma's), stages en theorievakken, die soms zijn geclusterd tot leergebieden (projectonderwijs met minimaal vijftien procent ICT-opdrachten):
technologica (wiskunde, natuurkunde en techniek)
mens en maatschappij (aardrijkskunde, geschiedenis en godsdienst)
Voor de moderne vreemde talen werken wij volgens het concept van het talenportfolio.

Op jullie website lees ik dat jullie werken volgens het concept van het taalportfolio. Hoe hebben jullie dat in het curriculum geïntroduceerd?
Drie jaar geleden heb ik meegedaan met een project van de Hanze Hogeschool om te komen tot invoering van het Europees Taalportfolio. We zijn een jaar later voor het vak Duits met twee tweede klassen vmbo begonnen met het invoeren van werken aan de hand van taken. Dat ging op zich goed maar had nog geen vast plekje in het curriculum. Nu we begonnen zijn met het Groene Lyceum is het werken met het Europees Taalportfolio een vast deel van het curriculum van die afdeling. Onze docenten moderne vreemde talen doen mee met een training van SLO op het Lauwers College in Buitenpost en we hopen komend jaar het werken met een talenportfolio voor Duits en Engels ook op het vmbo weer op te pakken.

Kun je wat meer vertellen over hoe je in jouw afdeling - het Groene Lyceum - werkt?
Tijdens een aantal opeenvolgende lessen hebben leerlingen van het eerste leerjaar aan de hand van een taakkaart (gestructureerd met stappenplan) een taalportfolio aangemaakt. Voor de vijf vaardigheden hebben ze hun niveau bepaald door middel van een instaptoets. Tijdens de

tweede les hebben ze in tweetallen een eenvoudig interview in de doeltaal voorbereid en tot slot het Word-document met de verkregen antwoorden (reacties van collega's) in het portfolio opgeslagen. Ik werk met zelfgeschreven taken, maar baseer me daarbij (nog) op het boek waarmee we werken, *Neue Kontakte*. Aan het eind van ieder hoofdstuk laat ik een taak maken, gebaseerd op het thema van dat hoofdstuk. Het product dat daaruit ontstaat, zetten leerlingen elke vijf à zes weken in hun digitale taalportfolio.

Leerlingen aan het werk in de klas

Tegen welke problemen liepen jullie aan en hoe hebben jullie die opgelost?
Het eerste probleem was het inpassen van een ERK-taak in de jaarplanning. Je hebt aanvankelijk het gevoel dat een taak bovenop de jaarplanning komt en dus, naast de voorbereidingstijd, een extra belasting is.
Ik realiseerde me dat het daarom in de planning moest worden verankerd anders zou het verwateren. Inmiddels neem ik zoals ik je net al zei, uit een hoofdstuk dat meestal een bepaald thema als leidraad heeft, een geschikte (communicatieve) opdracht als uitgangspunt voor een taak. De taak ondersteunt het leren of het beklijven van de leerstof uit een hoofdstuk en raakt verankerd en geïntegreerd in de jaarplanning.
Dan is er het aantal uren voorbereiding van ERK-taken. Ik ben erg kleinschalig begonnen: twee eerste klassen van één afdeling. Je bouwt eigenlijk een soort databank met taken op. Het is natuurlijk ideaal, wanneer je dat samen met één of meer sectiegenoot(-ten) of in een ander verband kunt opzetten. Ik heb er geen spijt van dat ik overzichtelijk ben begonnen. Maar het kost wel veel tijd.
Als derde moet je wel beschikken over de juiste ICT-middelen. Je moet met enige regelmaat de beschikking hebben over voldoende computers; in mijn geval is het een zaak van tijdig een deel van het OpenLeerCentrum (OLC) reserveren. Beperkte beschikbaarheid van computers,

laptops en dergelijke kan een stevige belemmering vormen om het elektronisch taalportfolio te introduceren.
Tot slot vind ik dat de leerlingen te langzaam progressie maken in het systeem van niveauschalen; dit kan demotiveren. Ik heb wel overwogen om dan maar tussenschalen in te voeren, A1 a, A1 b, A1 c enzovoort, maar eigenlijk heb ik geen goede oplossing voor dit probleem zonder het officiële systeem geweld aan te doen.

Hoe hebben jullie het gewenste niveau gekoppeld aan de jaarlaag en de schoolsoort? Hebben jullie daarbij al het ERK gebruikt?
Door scholingen en bijeenkomsten maakte ik kennis met de, zeg maar, filosofie achter het ERK. Door veelvuldig de inhoud van geschreven of gesproken teksten af te zetten tegen niveaucriteria uit het ERK-raamwerk, begin je ermee vertrouwd te raken. Het blijft met enige regelmaat lastig te beoordelen en het is soms arbitrair, zeker wanneer het gaat om de randgevallen, maar dat is een bekend fenomeen binnen het lesgeven. Het niveau van de gebruikte methode biedt bovendien enigszins houvast in het vaststellen van het niveau. Het is daarom naar mijn mening een verrijking, dat verschillende uitgevers hun vernieuwde methoden "ERK voorbereid" op de markt gaan brengen.
De meeste taken liggen nu op A1-niveau en voor de bovenbouw op A2. Het zou mooi zijn als leerlingen ook B1-taken aan kunnen aan het eind van het Groene Lyceum. We hebben bij het bepalen van het niveau veel steun gehad van de publicatie *Taalprofielen* van het SLO.

Als je met het digitale taalportfolio werkt, ligt de nadruk erg op wat de leerlingen kunnen. Hoe kijken de leerlingen tegen hun producten aan? Wat vonden ze van het proces dat daar naartoe leidde?
De reacties zijn vooral positief; de afwijkende didactische werkvorm (bijna projectmatig) ervaren veel leerlingen als een welkome afwisseling. Wanneer je het in een eerste klas introduceert en uitbouwt merk je dat er binnen de aangeleerde kaders veel op een plezierig wijze bereikt kan worden. Blijkbaar werkt het voor leerlingen motiverend: een aardig deel is gedreven om te werken aan de kwaliteit van de eigen taak. Ze voelen zich minder gedwongen, ervaren het als een toetje.

Heeft werken met het Europees Taalportfolio en ERK de didactiek veranderd?
Ja, ik merk bij mezelf dat deze manier van werken wel sturend is maar niet dwingend. Ik was aanvankelijk redelijk slaafs in het volgen van onze methode. Waarschijnlijk vanuit het idee dat het niveau dan gewaarborgd is. Aanvankelijk voelde het werken met een portfolio als drijfzand maar nu ervaar ik dat ik veel beter in staat ben het werken uit het boek te combineren met het werken met taken en dus zelf meer naar de inhoud kijk. Een gezondere situatie, waarin ik iets creatiever invulling geef aan de lessen. Ik werk met regelmaat met een ERK-taakkaart en zie met voldoening het portfolio groeien. Het Europees Taalportfolio is ook een bindende factor gebleken in vakoverstijgend opzicht. Binnen MVT maar ook in relatie tot het vak Nederlands. Ik zou het toejuichen wanneer er ook indicatoren voor Nederlands zouden komen. Veelal wordt er gewerkt in leergebieden en er liggen voor dit vak ook prachtige kansen om aan portfolio-opbouw te doen. En niet in de laatste plaats voor de leerlingen: het C1-niveau komt eindelijk eens binnen bereik.

Op welke punten heeft het Europees Taalportfolio meerwaarde gehad?
Leerlingen vonden het over het algemeen leuk om in het portfolio het eigen niveau in te schatten en vast te stellen. Ze ervaren het werken aan de taakkaarten op de een of andere manier als een minder gedwongen leersituatie en ze zijn gemotiveerder om een antwoord op ontstane vragen te vinden. Een vraagstuk is een eigen probleem geworden. Het verzamelen van producten (taken) in hun portfolio stimuleert. Maar ook hier geldt denk ik: overdaad schaadt.

Wat hebben jullie bereikt dat jullie anders niet hadden kunnen bereiken?
Het taalportfolio nuanceert het cijfer voor een (vreemde) taal, doordat elk van de vijf taalvaardigheden afzonderlijk met een niveau wordt weergegeven. Het geeft een nauwkeuriger beeld van de taalbeheersing, waardoor een leerling in het overzicht beter tot zijn recht komt. Het persoonlijk taalportfolio, met daarin de verzamelde producten, maakt een betere doorstroming mogelijk.

Wat zijn jullie plannen voor de toekomst in verband met het Europees Taalportfolio?
Wanneer het curriculum van de afdeling waarbinnen we het Europees Taalportfolio hebben geïntroduceerd, is voorzien van ERK-taken, gaan we het in een volgende afdeling opstarten. Ik heb begrepen, dat de landelijke examens in de toekomst ook in ERK-niveaus weergegeven zullen worden: een concrete reden om het een vervolg te geven. Wellicht gaat het taalportfolio een rol spelen in het kader van de overdracht van een leerling naar een vervolgopleiding.

Een voorbeeld van een taaltaak op de AOC Terra in Winsum

Groene Lyceum - Duits

Leerjaar 1 - Europees Taalportfolio Taak 1

Module
ETP Taak 1 – Interview (studiebelasting: 6 lesuren)

Onderwerp
Een kort interview voorbereiden in het Duits, waarin de ander zich kan presenteren;
Het persoonlijk interview in een rollenspel presenteren;
Je PowerPoint-presentatie van het interview met de docent(e) vertonen.

Doel
Jezelf in een rollenspel kunnen voorstellen in het Duits (*Spreken/productie **Niveau A1**);*
Een kort interview afnemen aan een docent (e) (*Gesprekken voeren/interactie **Niveau A1**);*
*Digitaal presenteren van het interview met de docent(e) (*Schrijven **Niveau A1**).

Hulpmiddelen
Computer (Word / PowerPoint / Internet / Online Woordenboek Ne-Du /
Lehrbuch und Arbeitsbuch)

Stap voor stap uitvoeren
* Maak tweetallen en verdeel de rollen: *Interviewer / Geïnterviewde;*
* Open Word en maak een document met de titel: < **ETP - Klas 1 - Taak 1 Interview - Word**>;
* Bereid een persoonlijk interview voor met tien vragen in het Nederlands (Word – pagina 1);
* Neem het persoonlijk interview af en noteer de antwoorden in het Nederlands (Word – pagina 1);
* Vertaal de vragen en de antwoorden in het Duits (Word – pagina 1);
* Pas het interview (Duits) aan, om het af te kunnen nemen bij een docent(e) (Word – pagina 2);
* Schrijf de vragen over op een A4-blad en noteer daarop later ook de antwoorden van het interview;
* Maak een afspraak met de docent(e) en neem volgens afspraak het interview af;
* Verwerk de antwoorden van het interview met de docent(e) op het A4-blad (Word – pagina 2);
* Open PowerPoint en maak een document met de titel: < **ETP - Klas 1 - Taak 1 Interview - PowerPoint**>;
* Geef het interview met de docent(e) weer in een presentatie (PowerPoint);
* Maak een verslag over de opdracht; wat vond je van deze opdracht (Word – pagina 3);
* Verwerk het Word-document en de PowerPoint-presentatie in het dossier van je taalportfolio;
* Geef aan dat je klaar bent met de opdracht en graag beoordeeld wilt worden.

Beoordeling
Ik kan mijn taalportfolio, met correcte documenten, vlot tonen (2 punten)
Het rollenspel is goed verstaanbaar en in redelijk correct Duits uitgevoerd (4 punten)
De PowerPoint-presentatie ziet er verzorgd uit en is in redelijk correct Duits uitgevoerd (4 punten)

Europees Referentiekader:	*Gesprekken voeren/interactie*	***Niveau A1***
	Spreken/productie	***Niveau A1***
	Schrijven	***Niveau A1***
ICT-componenten:	Word	
	PowerPoint	
	Internet	

Het Taalportfolio in het mbo

Interview met Toon van der Ven

Door Alessandra Corda

Toon van der Ven werkt tegenwoordig als adviseur bij het Team Talen & Burgerschap van Cinop. Daarvoor heeft hij twintig jaar als docent Engels en Nederlands en als coördinator internationalisering gewerkt op (ivo) mavo en vmbo en zeven jaar als docent Engels en coördinator Talencentrum aan het mbo, bij het ROC Koning Willem I in Den Bosch. Hij heeft als een van de eerste docenten in het mbo met het Taalportfolio gewerkt, eerst met een papieren versie en daarna met de digitale versie die door het Cinop werd ontwikkeld.

Je bent een van de eerste pioniers van het Taalportfolio geweest in Nederland. Waarom heb je besloten dit instrument in je lessen in te zetten?
Zowel in het vmbo als in het mbo staat de leerling centraal. Misschien heb ik daarom wel het Europees Referentiekader en het Taalportfolio omarmd zodra ze langskwamen. Ik had sterk het gevoel dat dát nu juist was waar we al een tijd op hadden zitten wachten, zonder het te beseffen. Met het ERK als kwaliteitskader en met het taalportfolio als begeleidingssysteem werd het mogelijk de lessen meer leerlinggericht te maken.

En hoe heb je het taalportfolio in het curriculum geïntroduceerd?
In het mbo verzorgde ik Engels op verschillende, meestal technische, opleidingen. Ik gebruikte wel een handboek maar schreef uiteindelijk vrijwel al het lesmateriaal zelf, vaak samen met de niet-taaldocenten. Vlak voor 2001, het Europees jaar van de talen, ben ik met het Taalporfolio begonnen met een paar groepen eerstejaars. Ook al was het voor ons allemaal wennen, het ging vanaf het begin eigenlijk wel erg leuk. Het hielp wel mee dat ik de steun had van mijn leidinggevende en dat het in het mbo vanzelfsprekend is dat je je eigen curriculum (mee) inricht. Met een houding van 'het boek moet uit' wordt het een stuk lastiger.

Hoe ben je concreet aan het werk gegaan met de leerlingen?
Samen met de leerlingen heb ik de bedoeling doorgenomen, de Europese taalniveaus in hun eigen woorden toegelicht en laten zien dat het erom ging bij te houden wat je kunt met een taal, niet hoe lang je geleerd hebt of welke oefeningen je gemaakt hebt. Ineens kwamen ze zelf met teksten aan die ze gevonden hadden en zelfs gedichten, soms zelfgeschreven.

Tegen welke problemen liep je aan en hoe heb je ze kunnen oplossen?
Een probleem was, vooral toen steeds meer collega's er ook mee gingen werken, dat de mappen met papieren portfolio's gewoon erg onhandig waren. Gaf je ze mee naar huis (de leerling is immers eigenaar van zijn eigen portfolio), dan was het toch wel erg lastig dat ze die zo vaak vergaten mee te nemen. Zorgde je op school zelf voor opslag, dan had je daar al snel veel ruimte en een karretje voor transport voor nodig. Dat loste zich op toen Cinop op ons verzoek een digitale versie maakte. Het is nog niet perfect – het model mag van mij wel eens aangepast worden – maar het werkt wel veel handiger. Het is echt noodzakelijk dat er handig mee gewerkt kan worden, anders geven zowel leerlingen als docenten het snel op.

Hoe heb je het gewenste eindniveau gerelateerd aan het ERK?
Werken met het Europees Taalportfolio gekoppeld aan het ERK betekent: producerend leren. Wat de leerlingen produceren (een memo, brief, zakengesprek) is aanleiding om individueel of in groepen te bespreken – met het Raamwerk MVT (de vertaling van het ERK naar het mbo) op tafel. Daar moet je het steeds letterlijk in aan kunnen wijzen. Op vrij eenvoudige wijze kun je het dan samen snel eens worden over het niveau van het 'product' en kun je een tamelijk individueel advies geven voor verbetering: doorgroeien naar het volgende niveau. Dat laatste is uiteindelijk ook mijn definitie van onderwijs: kijken wat iemand nodig heeft om te groeien.

Je gaf net aan dat werken met het ERK en het taalportfolio 'producerend leren' betekent. Hoe kijken leerlingen aan tegen hun product en het proces dat daartoe leidde, is je ervaring?
Ik heb gemerkt dat ze het vrij normaal vinden om een product af en toe opnieuw te maken als je een verbetersuggestie met ze doorgenomen hebt. En dat je daar dan extra op let bij de volgende beoordeling. Na verloop van tijd kon ik werken met een eenvoudig maar doeltreffend grammatica-oefenprogramma en weer wat later met een goed woordjesoefenprogramma – allebei digitaal. Zelden heb ik grote lummels (het waren bijna allemaal jongens daar bij de techniek) zo enthousiast aan grammatica en woordjes zien werken: hún grammatica en hún woordjes, niet een standaardoefeningetje. Ze zagen dat het verschil uitmaakte – ik ken niets dat zo motiverend werkt.
Na verloop van tijd zagen ze zelf ook de groei in hun producten. Ze richtten zich makkelijk op bepaalde aspecten van de niveaus en vroegen me op het laatst zelfs of het B1 was of niet in plaats van of het een vijf of een zes was. Daar was ik wel trots op.

Je leerlingen zijn dus wel anders gaan kijken naar hoe ze talen leren. En op welke punten heeft het werken met het taalportfolio en het ERK je didactiek veranderd?
Ik had natuurlijk wel het voordeel dat ik met niveau-4 leerlingen werkte. Deze leerlingen, vooral de *design*-leerlingen die er later bij kwamen, hadden vaak al aardig wat Engels in huis, waarop we verder konden bouwen. Het principe van producerend leren in combinatie met de beroepscontext, tot en met internationale gezamenlijke *webquests*, betekent dus dat de leerlingen zelf het materiaal leveren waarop het leer- en verbetertraject zich richt. Mijn rol was vooral zorgen voor flexibele, beroepsgerichte opdrachten die liefst op meer niveaus uitgevoerd

konden worden. En daarbij relevante ondersteuning vinden en bieden. Daarnaast ben ik veel meer gebruik gaan maken van groepsleren en eenvoudigweg van voorbeelden: wat is nu eigenlijk een A2-memootje? Of een B2-zakenbrief? Die opdrachten en voorbeelden konden ze zelf vinden op de systeemschijf van de school: alle niveaus waren toegankelijk. Als ze eens een makkelijker of moeilijker opdracht wilden maken, waarom niet? Uiteindelijk werd er toch toegewerkt naar eindprestaties op het vereiste niveau.

Je hebt al aangegeven dat het taalportfolio motiverend was voor je leerlingen, heeft het nog op andere aspecten meerwaarde gehad?
Er was eigenlijk altijd wel iets te doen voor mijn leerlingen – als de ene opdracht klaar was, konden ze met de verbeteringen en oefeningen beginnen: het eigenlijke leerproces. Dan konden ze een nieuwe opdracht op niveau kiezen of er was een groepsopdracht. Daardoor had ik ook de tijd en de flexibiliteit om in te spelen op thema's of fouten die vaak gemaakt werden en vooral op individuele begeleiding. Het werken werd er vooral flexibeler door. Kortweg met ze doornemen wat ze gedaan hadden ('een heel goed gesprek op A2: hoe maken we daar B1 van?') en wat ze nu het beste konden doen. Het naderende examen en het daarvoor vastgestelde niveau werkten extra motiverend.

Wat heb je bereikt dat je niet had kunnen bereiken zonder invoering van het taalportfolio?
Om te beginnen: extra plezier in mijn werk. En dat ondanks bekende problemen die overal voorkomen, ook bij mij hoor: rumoer, soms hebben ze echt geen zin, soms spijbelen, verkeerd rooster, ongeschikt lokaal, enzovoort. Maar vooral: mijn allochtone leerlingen werden ineens de sterren van de groep. Waren het jongens en meisjes die, laten we zeggen, Nederlands met een raar accent spraken, zodra ze hun taalportfolio hadden ingevuld, bleken het jongens en meisjes die heel veel wél konden in plaats van niet konden. Er waren erbij die vijf of zes talen op verschillende niveaus 'beheersten'. Dat had ook een enorm positieve werking op de groepen.

En wat zijn je adviezen voor collega's die met het ERK en het taalportfolio willen gaan werken?
Het Europees Taalportfolio is een instrument dat we in kunnen zetten om het taalonderwijs te verbeteren, het is geen doel op zich noch een hobby van een enkele docent. Dat heb ik steeds uitgedragen, met wisselend succes. Ik heb dan ook een sterker besef gekregen van de voorwaarden die nodig zijn om het ERK en het taalportfolio in te zetten voor 'taal op maat': naast scholing van taaldocenten en goede faciliteiten (liefst een open-leercentrum voor talen) betreft dat vooral een flexibele organisatie. En draagvlak bij het management en de opleidingsteams. Als je dit niet boven het niveau van de individuele docent uittilt, blijft het altijd een zeker hobbyisme houden in plaats van een keuze van de opleiding of het ROC. Waarom lukt het zo weinig scholen om de roostering eens wat flexibeler te organiseren? Dat is een cruciale voorwaarde voor een geslaagde invoering. Het is een kwestie van prioritering. Als je het leerproces van de leerling centraal stelt, ligt die keuze toch voor de hand? Mijn (ex)collega's weten dat ik graag en vaak citeer: *All things are ready if our minds be so* (Shakespeare, Henry V) – vrij vertaald: waar een wil is, is een weg.

ERVARINGEN MET HET EUROPEES TAALPORTFOLIO IN HET HBO

Het ERK op de Hanze Hogeschool Groningen

Interview met Hanneke Barents

Door Anne Beeker

Hanneke Barents is als teamleider IBL en Expertise Centrum Languages & Cultures verbonden aan het Instituut voor Marketing en Management van de Hanze Hogeschool Groningen. Zij is een van de pioniers uit het Noorden - het Europees Referentiekader en het Europees Taalportfolio zijn er al in 2005 geïntroduceerd. De Hanze Hogeschool werkt met competenties; bij de International Business and Languages opleiding (IBL), Commerciële Economie en Business and Retail Management is voor alle competenties het profiel nu gekoppeld aan het ERK.

Je hebt al in een vroeg stadium gekozen voor het werken met het ERK. Kun je vertellen hoe de stand van zaken nu is?
Ik heb de indruk dat de ERK-niveaus als zodanig wel goed geland zijn. Studenten zijn op de hoogte van het niveau dat ze voor de verschillende moderne vreemde talen moeten halen. We hebben de competenties gekoppeld aan het te behalen ERK-niveau en dat staat ook in de verschillende domeinen beschreven. Alle studenten doen de self-assessment en maken een verslag van hun taalervaringen op de Hanze Hogeschool. In 2005 hadden we wel grotere plannen dan we nu hebben gerealiseerd wat betreft het werken met het Europees Taalportfolio. Op zich past het taalportfolio bij de visie op onderwijs van het Hanze, namelijk *student-centred education*. De student zou echt *ownership* moeten krijgen. Echter de leerroute in het kerncurriculum kent nog weinig keuzemogelijkheden voor de studenten. We hebben het Europees Taalportfolio nu alleen nog in het tweede jaar IBL geïntroduceerd. We zijn van plan dit het komend jaar verder uit te breiden. Vooral ook omdat ik denk dat de kracht van het taalportfolio ligt in het spiegelen: de reflectie die het biedt aan studenten. Ook de buitenlandstage geeft enorme mogelijkheden voor het taalportfolio omdat er dan grote sprongen worden gemaakt in de taalbeheersing bij studenten. We hebben er daarom voor gekozen bij IBL aan het begin en aan het einde van de stages eveneens het taalportfolio te laten invullen om studenten zelf te laten vastleggen hoe zeer ze vooruit zijn gegaan. Als studenten een portfolio invullen is het sowieso erg leuk om te zien wat voor inkijkje dit oplevert. Bij het invullen blijkt dat studenten zelf goed kunnen inschatten of ze problemen zullen krijgen met hun beheersing van de talen. We krijgen overigens steeds meer studenten binnen die al een taalportfolio meenemen.

Dat is een interessante ontwikkeling. Kun je aangeven om welk percentage van de instroom dat gaat?
Het gaat hierbij vooral om mbo-studenten die afkomstig zijn van het Alfa College in Hoogeveen. Ik denk dat het om ongeveer een derde van de totale mbo-instroom gaat, dat wil zeggen om ongeveer tien procent van de totale instroom. Ook de studenten die we uit Bremen krijgen van de Hochschule Bremen, nemen een verslag mee van de ERK-niveaus die ze daar gehaald hebben. Verder hebben wij in het vierde jaar Spaanse studenten. Maar bij hen is het

opvallend dat het ERK-niveau Engels dat ze zeggen mee te nemen, niet beantwoordt aan wat wij daarvan verwachten in tegenstelling tot studenten uit Scandinavië. Die zitten veel meer op dezelfde lijn als wij. Wij zijn nog aan het nadenken over de manier waarop we met deze eerder verworven kwalificaties moeten omgaan. Zo hebben wij ook zogenoemde tempostudenten - met vwo-vooropleiding - die het eerste jaar kunnen overslaan. Echter, hun toets voor onder andere Engels moet wel gehaald worden. Trouwens, bij IBL stroomden er vroeger studenten in die een beter niveau hadden voor hun talen dan nu het geval is. Naar de oorzaken daarvoor willen we nader onderzoek doen.

Is het werken met het Europees Taalportfolio motiverend voor studenten?
Zoals ik al eerder zei, kunnen studenten goed inschatten waar ze problemen zullen krijgen met het taalonderwijs. Ik weet niet goed of ze hierdoor gemotiveerd worden. Studenten vragen ons zelfs of we hen regelmatiger willen toetsen om maar aan het werk gezet te worden. We hebben de ervaring dat studenten vooral gemotiveerd worden door levensechte taken. Bijvoorbeeld in het eerste jaar waarin ze typisch Hollandse producten zoals hagelslag, moeten verkopen in het Engels, Duits, Frans en Spaans tijdens een interne beurs. Ouderejaars en docenten gaan de kraampjes langs. Studenten vinden dit erg spannend; ze moeten natuurlijk ook hun verkoopkwaliteiten daarbij aanspreken. Ik vind dit een goed voorbeeld van leerzame activiteiten conform de definitie van Gerard Westhoff. Studenten moeten hun ervaringen met deze 'interne beurs' beschrijven in hun taalportfolio.

Studenten op de internationale beurs

Dat is dus eigenlijk een 'bedrijfsachtig' Taaldorp op de Hogeschool! Hoe bereiden jullie de studenten daarop voor?
Eigenlijk gaat dat nog steeds op de conventionele manier, via idioom- en grammaticatoetsen. Maar ook wordt de beurspresentatie als taaltaak in de klas geoefend. We zijn bezig met een inventarisatie van de voorbereidende oefeningen - de leerzame taaltaken - die studenten moeten doen op weg naar deze oefenbeurs in het eerste jaar.

Wat zijn verder jullie plannen voor de nabije toekomst?
We hebben, zoals al eerder gezegd, dit jaar een project lopen om het taalportfolio te herzien. Zo moet er het komend jaar meer keuze in het traject komen voor studenten. Het taalportfolio zit nu in het Studieloopbaantraject. Dit kan wel bij IBL waar we veel talendocenten hebben die de juiste feedback en begeleiding kunnen geven, maar als je bij Commerciële Economie de talen in dit gedeelte zet, krijg je te veel niet-talige begeleiders. Dit (ongekwalificeerd) begelei-

den wordt de komende tijd weer teruggedraaid. We zouden wel graag met meer individuele leerwegen willen gaan werken, maar dat is niet realistisch qua werkdruk. We zullen dus wel groepsgewijs blijven werken. Ook willen we een duidelijker erkenning van het talenpaspoort waarmee de student eventueel binnenkomt zodat vrijstellingen makkelijker te geven zijn. Tot slot staat de invoering van een Dialang of Quick Placement Test bij de start op ons lijstje van goede voornemens. We willen studenten ook een certificaat meegeven waaruit blijkt welk ERK-niveau ze voor welke taal hebben bereikt.

Zou je anderen adviseren om het Europees Taalportfolio in te voeren?
De motivatie richting management om het Europees Taalportfolio in te voeren, is heel duidelijk:

- het betreft hier een gevalideerd instrument;
- het is voor de doorstroom mbo/vo naar hbo een belangrijk middel;
- het is handig bij de accreditatie van de opleiding;
- het Europees Taalportfolio is een kwaliteitsinstrument om studenten geaccepteerd te krijgen door buitenlandse partnerscholen en bedrijven.

Hoewel het taalportfolio als self-assessment nog door weinig andere hogescholen wordt gebruikt, denk ik dat dit wel staat te gebeuren. De verschillende International Business and Languages studies werken al nauw samen. Het zal een kwestie van tijd zijn, denk ik. In elk geval hoop ik dat onze bevindingen voor andere hogescholen aanleiding zullen zijn ook met het taalportfolio te gaan werken.

- The examination board, responsible for conducting the examination for the courses by the
- *Expertise Centre Languages & Cultures*
- declares that
- ***A.M.C. Strampel***
- born on November 6, 1986 in Noordoostpolder
- passed the following language course(s)

Subject	Credits	CEF*
Italiaans 1 (Italian 1)	**3**	**A1.1**
Italiaans 2 (Italian 2)	**3**	**A1.2**

- * CEF – Common European Framework of reference

Een voorbeeld van het certificaat dat aan studenten wordt verstrekt.

Vijf jaar Europees Taalportfolio op een lerarenopleiding

Interview met Rachel Collins

Door Alessandra Corda

Rachel Collins is lerarenopleider Engels en ICT-coördinator bij de Hogeschool Utrecht (Archimedes lerarenopleidingen, voor tweedegraads docenten). Ze werkt nu al vijf jaar met het ERK en het Europees Taalportfolio. In het begin nog met een papieren versie, "die erg onhandig was", na twee jaar werd de webbased versie op www.europeestaalportfolio.nl ingezet. Als ICT-coördinator is ze onder andere betrokken bij een SURF-project waarbij digitale luistervaardigheidsoefeningen worden gemaakt om de doorstroom van mbo naar hbo te bevorderen.

Jullie studenten werken al jaren met een taalportfolio, je hebt veel ervaring met de implementatie van dit instrument in het curriculum. Hoe wordt het bij jullie gebruikt?
Het Europees Taalportfolio wordt ingezet in al onze taalvaardigheidscursussen. Bij ons volgen studenten competentiegerichte modules waarin ze punten verzamelen door opdrachten te maken en toetsen te halen. Per module kunnen ze honderd punten behalen, zeventig van deze punten zijn verplicht en dertig optioneel. Dit betekent dat zeventig punten voldoende is om te slagen, degenen die honderd punten behalen krijgen een 'uitmuntend' op het eindcertificaat. Het taalportfolio is alleen in de eerste module van het eerste jaar verplicht, voor het invullen daarvan verdienen studenten tien punten. Na het eerste jaar is het taalportfolio optioneel en wordt het meestal ingezet in het kader van remediërende activiteiten.

Gaan studenten vanaf de eerste les het Europees Taalportfolio invullen? En moeten ze ook producten in het dossier uploaden, of maken ze alleen gebruik van de checklists voor zelfevaluatie?
Allebei. Bij ons ligt de nadruk op de productieve vaardigheden. De eerste stap is dat studenten de taalbiografie invullen en zichzelf evalueren met de online checklist van het Europees Taalportfolio. Vervolgens moeten ze in het dossier producten uploaden, waarop de docent feedback geeft. Voor schrijfvaardigheid moeten ze bijvoorbeeld essays schrijven (niveau B1), voor spreekvaardigheid nemen ze zichzelf digitaal op en slaan de bestanden in mp3-formaat op. Ook moeten ze in het Engels in de klas iets vertellen over zichzelf. De docent geeft na afloop een formulier met feedback over grammatica, vocabulaire, fluency en uitspraak. Studenten maken ook video-opnames van zichzelf.

De beoordeling van al deze producten moet heel tijdrovend zijn voor de docent, is dat geen bezwaar?
Het is tijdrovend inderdaad, maar dat hoort ook bij het werk van de docent, vinden we. Het hoort bij het goed begeleiden van de studenten. Voor de video-opnames wordt de docent trouwens wel door een assistent geholpen voor de beoordeling. Er is nog een product dat de

studenten moeten maken, een Word-document met nieuwe woorden die ze leren. Voor de duidelijkheid: ze krijgen ook ondersteunende lessen grammatica en fonetiek, maar die zien we meer als een instrument voor de ontwikkeling van de productieve vaardigheden.

Gedurende het eerste jaar krijgen de studenten dus veel feedback op hun schrijf- en spreekproducten en hun niveau wordt volgens het ERK bepaald. Je zei dat het taalportfolio na het eerste jaar niet langer verplicht is, maar als remediërende activiteit wordt aangeboden. Kun je daar iets meer over vertellen?
Studenten kunnen slechte resultaten compenseren met de producten in het taalportfolio, daarom kiezen zwakke studenten ervoor om ook in het tweede en derde jaar met het taalportfolio te werken. Dat vind ik eigenlijk een interessante ontwikkeling, we vroegen ons op een bepaald moment af: is reflectie voor iedereen nuttig?

En is dat zo?
In onze ervaring is reflectie veel nuttiger voor de studenten die slecht presteren. Die worden dan 'gedwongen' om te kijken naar wat ze wel of niet kunnen. Ze maken vervolgens gerichte plannen voor het verbeteren van hun zwakke punten.

Beperkt het gebruik van het ERK in jullie opleiding zich tot het Europees Taalportfolio of hebben jullie geprobeerd de eindtermen van de cursussen aan de ERK-niveaus te relateren? En zo ja, hoe hebben jullie dat gedaan?
Een deel van onze cursussen is nu gebaseerd op can-do statements. In het derde jaar bijvoorbeeld hebben de studenten voor het laatst een taalvaardigheidsmodule die een assessmentfunctie heeft. Ze moeten dan kunnen spreken en schrijven op C1-niveau. Om te linken naar het CEF hebben docenten gekeken naar wat een student zou moeten kunnen op C1 voor spreken en schrijven. Daar hebben ze vervolgens taken bij ontworpen.

C1, dat is best uitdagend. Wat moeten de studenten dan doen?
Op dat niveau moet je ook grappig kunnen zijn in het Engels, studenten voeren dus interactieve sketches op. Ze moeten ook een toespraak in het Engels houden en debatteren voor de klas. Alles wordt in de klas gedaan en op video opgenomen, de performance van de studenten en de feedback van de docent. Het debat vinden ze het moeilijkst, hiervoor moeten ze veel voorbereiden, materiaal zoeken.

En wat gebeurt als de studenten niet op C1-niveau zitten?
De meesten zitten wel op dat niveau. Degenen die het niet halen, krijgen ondersteunende activiteiten om bij te spijkeren en moeten het debat opnieuw doen, na de vakantie of soms zelfs een jaar later. Voor schrijven is het systeem vergelijkbaar. Schrijven is trouwens ook aan spreken gerelateerd, na een spreekopdracht volgt een schrijfopdracht.

Je zei net dat de taken door de docenten zelf ontworpen zijn, ze komen dus niet uit een boek. Maar dit betekent dat alle docenten getraind moesten worden in het ontwikkelen van dit materiaal en in het gebruik van het ERK. Hoe hebben jullie dit gedaan?

Ik heb alle docenten in mijn afdeling getraind. Mijn collega's moesten leren omgaan met het taalportfolio, in het begin vonden ze het een extra belasting om de producten in het taalportfolio te moeten nakijken. In de webbased versie van het taalportfolio krijg je trouwens samen met je docentaccount ook een eigen taalportfolio: prachtig, maar niemand heeft tijd om het in te vullen. De ontwikkeling van aan CEF-gerelateerde taken en de beoordeling van prestaties is geen eenvoudige taak. Het nieuws van de BBC kun je op B1-, B2- en C1-niveau volgen, maar de mate van begrip wordt steeds gedetailleerder. Om een onderscheid te maken heb je gerichte training nodig.

En wat voor criteria passen jullie toe bij de beoordeling van het taalportfolio?
De taalscore en de evaluatie moeten goed ingevuld zijn. Dat is belangrijk, veel studenten vinden voor Engels dat ze gauw op C2-niveau zitten, er is vaak sprake van overschatting. Er moet ook bewijsmateriaal aanwezig zijn in het dossier. Voor het eindassessment in het derde jaar beoordelen we hun producten alleen als die in het taalportfolio zijn geüpload. We vinden trouwens dat studenten niet alles moeten uploaden, maar alleen de beste producten.

Jullie werken al jaren met de webbased versie van het taalportfolio, wat zijn jullie ervaringen hiermee?
Het is veel beter dan de papieren versie, maar er zijn wel verbeterpunten. Veel studenten hebben problemen met het uploaden van materiaal, het systeem is niet zo gebruiksvriendelijk. Een ander probleem is dat de student alleen aan één docent toegang kan geven tot zijn of haar taalportfolio. Maar we werken met een team. We hebben dit voorlopig opgelost door één generieke docentaccount te maken, waarvan alle collega's het password kennen. Verder zou het beter zijn als de leerzame taken die nu in de lessen worden aangeboden, in het taalportfolio geïntegreerd zouden worden. Ten slotte vinden studenten de formulering van de ERK-niveaus abstract. Dit is een kwestie van presentatie. Het is de game-generatie, als het taalportfolio als een game zou zijn opgebouwd, met 'levels', zouden ze het makkelijker begrijpen, denk ik.

Blijven jullie in de toekomst werken met het Europees Taalportfolio?
Zeker. Eigenlijk zouden we vanaf het begin in de minor willen werken met groepen die volgens CEF-niveaus zijn ingedeeld, in plaats van met jaargroepen. We hebben er dit jaar voor het eerst in de minor mee geëxperimenteerd en de studenten in twee groepen ingedeeld op basis van het schrijven van een brief. Vervolgens hebben we tegen de studenten gezegd dat de ene groep boven het gewenste niveau presteerde, terwijl de andere groep op niveau zat. We kwamen er later achter dat dit misschien niet zo ideaal was.

Waarom?
We hadden een sterke groep die snel vooruit ging en een zwakke groep die heel langzaam was. De studenten in de zwakke groep bleven zwak. Ze stonden ook niet open voor reflectie, ze dachten dat ze goed genoeg waren. De evaluatie van dit experiment loopt nog, misschien moeten we in de toekomst toch met gemengde groepen werken, dan hebben de zwakke studenten een voorbeeld waaraan ze zich kunnen optrekken.

De laatste vraag: waar zit de meerwaarde van het Europees Taalportfolio en het ERK voor jullie opleiding?

Ik denk dat studenten veel bewuster zijn van wat ze doen en van het niveau dat ze moeten halen, niet omdat een docent dat zegt, maar omdat het niveau onafhankelijk beschreven is. Het helpt als je de verantwoordelijkheid voor het leren naar de student wilt verplaatsen. En docenten zijn zich er meer van bewust welke vaardigheden ze aan het trainen zijn en met welk doel. Wat ik ook positief vind, is dat sommige studenten het taalportfolio ook willen gebruiken op de school waar ze les geven, ze vinden het een nuttig instrument omdat het sturing geeft aan hun lessen. En studenten komen nu ook op scholen waar het taalportfolio wordt gebruikt, zoals Unic, waar ook met taaltaken wordt gewerkt.

Een voorbeeld uit een dossier van het taalportfolio

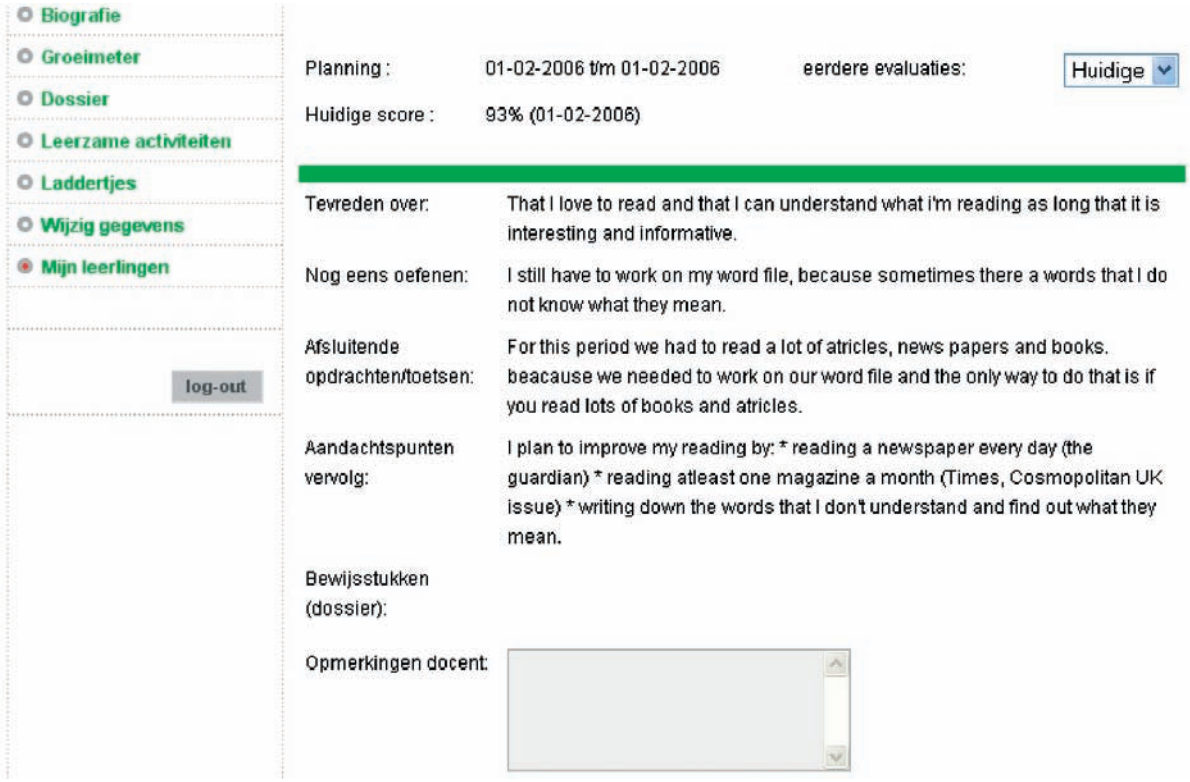

PROBLEMEN EN TIPS

In de interviews komen naast de succeservaringen ook invoeringsproblemen naar voren. Juist de verscheidenheid aan bijdragen maakt het mogelijk om voor vrijwel alle gesignaleerde knelpunten oplossingen of op z'n minst tips te bieden. In het schema hieronder zijn die problemen en tips thematisch geordend. De meeste tips en oplossingen zijn voor meerdere schooltypes bruikbaar. Ze zijn tevens handig voor wie zich op de hoogte wil stellen van de stand van zaken in het voorafgaand of het vervolgonderwijs.

Problemen	**Tips**
Samenwerken met collega's en management	
Na het eerste enthousiasme werkt geen docent op mijn school meer met het Europees Taalportfolio, omdat degene die het initiatief heeft genomen geen tijd meer heeft / van baan is veranderd / ziek is geworden …	De implementatie van het Europees Taalportfolio en het Europees Referentiekader heeft veel meer kans van slagen als het gedragen wordt door het schoolmanagement. Zoek steun (ook in termen van uren die hiervoor beschikbaar worden gesteld) bij rector en conrector. In het begin kan dit best in de vorm van een pilotproject worden gegoten maar om echt effect te hebben, moet het project wel indalen in het beleidsplan van de school. Hecht grote waarde aan gezamenlijk optrekken en blijf hameren op ondersteuning vanuit het schoolmanagement. Presenteer je als expert en gebruik je schoolleiding bij de sturing (niet andersom!).
Na aanvankelijk enthousiasme zakt de aandacht een beetje weg.	Geef coördinerende collega's een duidelijke taak bij het monitoren en stimuleren van ontwikkelingen. Stel een activiteitenplan met hen op. Leg alles goed vast. Maak de afspraken zo concreet mogelijk: data van overleg, lesbezoek, ontwikkelactiviteiten. Maak realistische afspraken en zorg dat er draagvlak is. Werk vanuit een gezamenlijk ervaren probleem. Bezoek met elkaar netwerkbijeenkomsten, betrek je collega's zo bij de invoering van het Europees Taalportfolio.

Het werken met een taalportfolio leeft minder bij tweedefasedocenten dan bij vmbo-/onderbouwdocenten.	Werk vanaf de onderbouw jaar voor jaar naar boven. Laat leerlingen hun taalportfolio meenemen en introduceren bij de nieuwe docent, inclusief de producten die ze hebben opgeslagen, zo moet de nieuwe docent wel meekijken. De leerling neemt zo het initiatief en creëert concrete vragen.
Het taalportfolio kun je niet in één keer invoeren in het curriculum.	Begin klein. Maak eerst afspraken over bepaalde klassen of leerjaren. Je kunt ook afspreken om de producten van een beperkt aantal taaltaken in het taalportfolio op te slaan en de zelfevaluatie aan het begin en aan het eind van het jaar te doen.

Problemen	**Tips**
Organisatie van taakgericht werken	
Ik overweeg het Europees Taalportfolio te gaan gebruiken, maar het lijkt me iets dat echt veel tijd kost.	Je hoef niet te beginnen met het taalportfolio. Je kunt beginnen door aandacht te besteden aan de belangrijkste elementen die bij het taalportfolio horen, zoals zelfevaluatie, taakgerichtheid, autonoom leren. Als je al gewend bent als docent om zo te werken, dan is de stap naar het taalportfolio niet zo groot.
Werken aan en beoordelen van taaltaken kost tijd, lijkt inefficiënt.	De winst van het werken met taaltaken zit in de reflectie achteraf. Dat kost weliswaar tijd, maar levert ook heel veel informatie op. Voor de leerlingen (hoe kom ik een stapje verder?) maar ook voor de docent: waar lopen leerlingen tegenaan? De leerstijlen worden ook zichtbaar. Die extra informatie kan beoordeling van de leerling en determinatie ondersteunen en verbeteren.

Ontwikkeling van leerlijnen kost zo veel tijd.	Dat is de laatste stap. Er komt trouwens ondersteunend materiaal beschikbaar via verschillende instellingen. Om te beginnen, start met taaltaken die van de leergang zijn afgeleid. Laat leerlingen vooral ook zelf taken bedenken.
Het inpassen van ERK-taken in de jaarplanning is lastig. Je hebt aanvankelijk het gevoel dat taken bovenop de jaarplanning komen en dus naast de voorbereidingstijd, een extra belasting zijn.	Neem uit een hoofdstuk van de leergang, een geschikte (communicatieve) opdracht als uitgangspunt voor een taak. Die opdracht moet je veranderen in een taak die tot een product leidt. De taak ondersteunt het leren of het beklijven van de leerstof uit een hoofdstuk en raakt verankerd en geïntegreerd in de jaarplanning.

Problemen	**Tips**
De leerling/student	
Meta-taal over ERK/taalportfolio in de klas gebruiken is lastig.	Met leerlingen praten 'over' kost inderdaad tijd, dit betaalt zich echter terug naarmate er langer mee gewerkt wordt en de reflectie goed gebeurt. Leerlingen worden zelfstandiger en leren instructies beter interpreteren.
Studenten vinden het invullen van het taalportfolio saai.	Organiseer levensechte taken. Die stimuleren studenten enorm: geef veel aandacht aan het ontwikkelen hiervan.
Hoe krijg ik de leerlingen echt actief?	Werk vanuit taaltaken, laat zien dat de producten van deze taken aantonen wat leerlingen kunnen. Laat leerlingen ook zelf taken bedenken. Leerlingen leren zo de relevantie inzien van taalmiddelen (directe meerwaarde is beter zichtbaar).

Studenten vragen zelf om (schoolse) aanpak en tussentijdse toetsen om maar aan het werk gezet te worden. Ze kunnen zichzelf niet motiveren om met het taalportfolio aan de slag te gaan.	De kracht van het taalportfolio ligt in het spiegelen, de reflectie die het biedt aan studenten. Als studenten naar het buitenland gaan, bijvoorbeeld op stage, laat hen dan voor en na de stage hun niveau inschatten in het taalportfolio en spreek- en schrijfproducten uploaden. Dan wordt goed zichtbaar hoeveel er op die manier is bijgeleerd.
Ik gebruik het taalportfolio, maar besteed weinig aandacht aan zelfevaluatie door leerlingen: het kost me te veel tijd, het is allemaal extra werk, ook voor de leerlingen.	Kies een leergang die systematisch aandacht aan zelfevaluatie besteedt, bijvoorbeeld door te verwijzen naar het taalportfolio. Zo wordt zelfevaluatie geïntegreerd in het curriculum via de leergang.

Problemen	**Tips**
Niveau-inschatting en toetsing	
Er ontbreken tussenschalen op de lage ERK-niveaus; dit demotiveert leerlingen. Het duurt lang voordat ze op een hoger niveau zitten.	Er wordt in Nederland en in andere landen nagedacht over tussenschalen, A1.1, A1.2 of nog verfijnder. In de komende tijd komt materiaal hierover beschikbaar.
Het ERK-niveau dat studenten zeggen mee te nemen van een vooropleiding, beantwoordt niet altijd aan wat wij daarvan verwachten, zelfs al zeggen ze dat ze een Dialang-toets hebben gebruikt. Kennelijk is mijn B2 niet hun B2…	Neem voldoende tijd voor de intake; laat de Dialang-toets nogmaals afleggen en voer een intakegesprek voor spreekvaardigheid die via Dialang niet wordt gedekt.

Problemen	Tips
Techniek en beheer	
In het taalportfolio kan een leerling slechts één docent aanwijzen die zijn producten kan bekijken, maar dat is niet handig als je met meerdere collega's werkt.	Maak een generieke account voor alle taaldocenten, zodat het mogelijk is dat meer dan één docent de producten van de leerlingen bekijkt.
De school biedt onvoldoende ICT-faciliteiten. Invoering van taalportfolio lijkt te stuiten op het ICT-beheer.	Sluit aan bij een bestaand beleidsprogramma of visie van de school. Vaak staan daar algemene of meer specifieke ICT-doelen geformuleerd voor onderwijsontwikkeling. Maak duidelijk dat het taalportfolio een uitvoering van gewenst beleid is. Claim op grond van programma/visie financiële middelen, apparatuur, uren, etc.
Het is lastig om een elektronische leeromgeving (ELO) en het taalportfolio naast elkaar te gebruiken, omdat het om twee vergelijkbare systemen gaat.	De twee systemen zijn complementair, ze hebben verschillende functies. Het duurt lang voordat leerlingen van het ene naar het ander niveau komen. De docent kan het taalportfolio gebruiken voor zelfbeoordeling aan het begin en het eind van het jaar en producten laten uploaden die het behaald niveau bewijzen. Via de ELO kunnen leerlingen tussendoor allerlei opdrachten inleveren. Belangrijk verschil is ook dat het taalportfolio eigendom van de leerling blijft, terwijl de ELO van de school is.

Europees Taalportfolio: blik op de toekomst

door Daniela Fasoglio, SLO-projectleider Europees Taalportfolio

Een toost op het Europees Taalportfolio, iedereen terecht trots en tevreden over het bereikte resultaat, ondanks alle problemen die zich gaandeweg voordeden. Maar: wat nu? Hoe kan nu worden gezorgd dat het Europees Taalportfolio geïmplementeerd wordt in het Nederlands onderwijs?

Bekroning

Er is heel wat tot stand gekomen. Een kleine opsomming:

- De webbased versie van het Europees Taalportfolio is gerealiseerd dankzij de financiering van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.
- De applicatie voor de website is ontwikkeld in een samenwerkingsverband tussen het Nationaal Bureau Moderne Vreemde Talen, SLO, het Cito, CINOP en het Europees Platform.
- De websitebouwer BetterBe heeft sinds 2003 telkens voor de technische realisatie van nieuwe ideeën, aanvullingen en verbeteringen gezorgd.

De bekroning van dit ontwikkelavontuur was de internationale accreditatie door de Raad van Europa in juni 2007. De valideringscommissie in Straatsburg heeft de ontwikkelaars van het Europees Taalportfolio met de volgende woorden gefeliciteerd: *"The Committee wishes to congratulate the developers on their double achievement in designing an electronic ELP model that conforms to the Principles and Guidelines of the Council of Europe and lays the foundation for a whole new online language learning culture".*

En dan nu het vervolg

Na de ontwikkelfase is het ETP overgedragen aan SLO, die vanaf 1 augustus 2007 verantwoordelijk is voor de exploitatie. Tot en met 2008 kijkt het NaB MVT nog over de schouder mee om de overdracht optimaal te laten verlopen. BetterBe en SLO gaan in de komende tijd verkennen hoe het Europees Taalportfolio als instrument levensvatbaar kan worden. In de loop van 2008 worden de volgende acties ondernomen:

1. Er wordt gekeken of de toegang tot het Europees Taalportfolio via de applicatie Entrée van Kennisnet geregeld kan worden. Entrée is een dienst voor het onderwijs waarmee docenten en leerlingen met dezelfde sleutel toegang kunnen krijgen tot afgeschermde online diensten.

2. Er worden mogelijkheden onderzocht tot samenwerking met educatieve uitgeverijen; deze gaan in hun nieuwe leergangen ruime aandacht besteden aan het ERK en aan het werken met taaltaken.
3. Het corpus van taaltaken dat beschikbaar is op het Europees Taalportfolio en waarmee de gebruikers hun taalvaardigheid gericht kunnen trainen, wordt fors uitgebreid.
4. Er wordt meer illustratief materiaal ontwikkeld over het gebruik van het Europees Taalportfolio, ook in de vorm van video's.
5. Via een online enquête hopen we te kunnen inventariseren welke scholen en docenten in het land gebruikmaken van het taalportfolio in hun taallessen. Desgewenst kunnen we hen met elkaar in contact brengen voor het uitwisselen van ervaringen en informatie over het taalportfolio.

De pioniers van het Europees Taalportfolio die aan deze publicatie meegewerkt hebben, hebben aangegeven over een jaar weer bij elkaar te willen komen om hun vooruitgang opnieuw gezamenlijk door te nemen. Dit vooruitzicht wordt voor hen ook een stimulans om verder te gaan, wetend dat weer een moment gepland staat waarop ze over hun ervaringen zullen rapporteren. We nodigen iedereen uit die bezig is met het experimenteren met het taalportfolio om dit niet in z'n eentje te doen, maar om contact te zoeken met andere scholen en docenten die met hetzelfde bezig zijn. Graag willen SLO en het Expertisecentrum MVT hierin een helpende hand bieden. Uiteindelijk gaat het ons allemaal om de leerling in de klas die samen met de docent een prachtig nieuw instrument in handen heeft: een digitaal taalportfolio gekoppeld aan het Europees Referentiekader waarmee een nieuwe toekomst voor het taalonderwijs binnen bereik is gekomen.

Expertisecentrum
mvt

slo
nationaal expertisecentrum
voor leerplanontwikkeling